

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Missionis Anglicanæ Societatis Iesv

More, Henry

Avdomari, 1660

Liber Quartvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38320

HISTORIÆ
PROVINCIAE ANGLICANÆ
SOCIETATIS
IESV.

LIBER QVARTVS.

Postquam *Campiano* in vincula coniecto spes nulla supererat libertatis, *Personius* (cui missionis huius cura tradita fuerat) contulendos existimavit inter Sacerdotes qui primi habebantur, ad negotium Religionis inceptum prolequendum quid optimum esset? Iam præter *Jacobum Bosgrauium* & *Thomam Coriam* (qui vnâcum *Campiano* de Majestate damnati dissimilem causæ exitum sortiti sunt, quemadmodum dicitur certo loco, *Gaspar Haywoodus*, & *Guilielmus Holtus* in subsidium venerant; Ipse *Personius* plures habebat libros præ manibus ad Religionis pietatisque firmamentum, quos in Anglia nemo in lucem edere, foris edendos suscipere, nisi ipso præente, nemo vellet; Cum *Alano* multa auebat conferre ad vltum Seminariorum, quæ nisi coram agerentur frustra agi videri possent, tum etiam promouere Commentaria in nouum Testamentum (quæ accepto loci nomine vocantur Rhemensia) ad quod opus ipse ab amicis collegerat nostræ pecuniæ trecentas libras; perpenderat in Sacerdotum Catholicorumque viuendi ratione plura de quibus doctorum hominum lententia videbatur exquirêda; Tum considerandum quid opis esse posset ad Scotiam in fide retinendam, quò Sacerdotem primùm secularem, deinde *Guilielmum Holtum* misisset; Multi denique magni nominis atque auctoritatis viri Catholici rogarant, vt quoniam Philosphicis Theologicisque studijs adiumenta Romæ ac Rhemis conquisita erant, primæ vero ætatis adolecentes educandi instituendique in literis nulla esset in Anglia ratio

1582.

Personius
cru in Gal-
lias profes-
sus.

1582. glia ratio seiuncta ab ingenti periculo inficiendorum animorum, apud exteras nationes aliquam exoiaret constitueretque. Hæc vilia sunt cunctis momentis plurimum habere ad rem Catholicam promouendam; tum *Personium* commouerunt vt sublato *Campiano* iter in vicinas Gallias sulciperet, non diuturnæ moræ tempus (vt rebatur) habiturum. Rhotomagum vt tetigit, cōfestim in prælum dedit Epistolam consolatoriam ad Catholicos, Anglicè scriptam de persecutione: Defensionem etiam Censuræ aduersus Charcum; & librum qui inscribitur Directorium Christianum, seu de *Resolutione*. Qui liber post principia Christianæ Religionis de Deo, deque Christo homine, de bonorum & malorum post hanc vitam præmijs aut supplicijs luculenter exposita, virtuti in incitamenta reliqua cum proponat, & quæ ratione quæ impediunt sint tollenda demonstrat, dictione graui, & ad suadendum erecta, dici haud facile potest quanta acceptus fuerit auiditate, quanto cum animorum motu tritus, quanto cum fructu ab omni conditione & sexu ad hunc vsque diem perlegatur, quam denique multi huic vni libro acceptam referant suam in Ecclesiæ gremium reductionem. Et si enim obiter tantum atque parcissimè per paucas quæstiones in controuersiam vocatas tangat, quia tamen in luce clarissima ponit vita Christiana qualis esse debeat, & quam nihili pendenda sint ea quæ illi amplectendæ aduersantur, consideratorum hominum mentes tanta rationum vi impellit ad id quod rectum est, vt (nisi peruersissimo sit quispiam ingenio) victas manus dare cogantur. Et sanè si aliud nihil egisset in omni vita *Personius* hoc vno opere æternam meritis fuisset apud suos gloriam, & vnus plus multis dicendus laborasse. De quo extat Patris *Guilelmi Barbei* Hyberni hoc testimonium.

Testimonium
Guilielmi
Barbei de
libro in
scripto, de
Resolutione,

Primò: nunquam audiui de libro cuius sola lectio in nostrâ aetate, in hoc genere tot peperit fructus in Anglia, & Hybernia.

II. Inter plures hic radicaliter conuersos, multi erant homines durissimi cordis, vtpote vel hæretici, vel pessimæ contra conscientiam vitæ. III. Inter hæreticos hic ad lumen gratiæ reductos casu incidi in vnum tunc in suo itinere ab Anglia in Belgium, qui vehementi cordis compunctione mihi retulit, quomodo lectioe huius libri impulsus venit ab Anglia ad inquirendam veram Religionem. IV. Magnus quidam Reginae consiliarius in Hybernia mihi familiaris, honoribus & deliciis mundi multis annis immerfus audiendo lectioem huius libri, solet erumpere in voces insolitæ admirationis, dicendo sibi videri quasi impossibile hominem potuisse cum tanta energia scribere sine singulari adiutorio; & erat magni ingenij & iudicij; tantamque ex illa lectioe audita concepit compunctionem, vt vix quiescere potuerit donec cum consensu vxoris, ad magnam totius Regni admirationem, & ædificationem, publicè repudiat suis in Republica dignitatibus, ad vitam segregatam se contulit in loco solitario, ubi gratia lachrymarum redundans durante vita mirabilem egit pœnitentiam. V. In alicloco vidi quendam nobilem supra modum & menuram nugis facetijsque ineptis deditum, qui

qui exigua huius libri lectione mutatus, ostium circumstantiæ labijs suis posuit, donec alij silentium eius à locis agrè ferentes violenter librum è manibus eius eriperent. 1582.

VI. Audio frequens esse in Anglia in concursu multorum qui recenter ad fidem conuersi sunt, dum modum conuersionis suæ mutuo narant, originem tribuere lectioni illius libri; ex quo ingens eius fructus ex parte colligi potest.

VII. Ipsi etiam hæretici tantam perceperunt compunctionem cordis in lectione huius libri, vt paucis mutatis eundem Londini imprimi curarint.

VIII. Multi etiam viri ingenio & doctrina pollentes ex singulari fructu quem ipsi experientia perceperunt, librum supra omnes eius generis quoad proprium libri institutum laudarunt. Hæc Barthæus.

Consolatoriz vero Epistolæ hæc est ratio. Latæ fuerant Anno octogesimo primo incunte, aduersus Catholicos leges binæ, Vnæ de menstruâ pendenda pecunia si hæreticorum conuentibus abstinerent; Alteræ de Capite, si pœnitentiæ sacramento vterentur; atque de altera pecunia, si Missæ sacrificio interessent. Aperit igitur inprimis quàm nobili de causa ea mulcta subeat; Ne, videlicet, contra quàm ipsimet in animo sentiunt faciant: Ne Deo illudant cultu erroneo & Ecclesiæ vsibus aduerso: Ne scandalum proximo patiant atq; exemplo parent ruinam: Ne fidem Deo datam infringant: Ne schismatici audiant: Ne de Religione dissimulent: Ne peccatis aliorum communicent: Ne omnium Gentium Catholicis moribus se opponant. De mulcta deinde quæ nasci videntur incommoda remouet, ostensis fallacium diuitiarum periculis, vti difficile, inconstantia, vanitate; anxietate etiam quam viuentibus afferunt, & morituris, solutiq; quæ obijci possent rationum momentis, vtriusque vitæ præmia commemorat. Ac sacramentorum denique cum explicasset quàm necessarius sit frequens vsus, quàmq; honorificus cultus, moribus antiquis suadet viuendû, contemptis legum iniquarum minis, quas Deus pro cuiusque bono, tanquam ferocientis equi impetus moderatur. Hæc vacuis horis meditabatur, publicisq; vtilitatibus felici partu edebat.

I. I. Quâ vero diligentia & quàm magna industria ad fidem Catholicam in Anglia promouendam contenderit, & vt ea ferebant tempora Scotiæ etiam spiritualibus emolumentis studuerit, eius literæ ad Generalem præpositum doceant: Quæ sunt huiusmodi.

Pax Christi.

Admodum Reuerende Pater.

Copiosè ad vestram Paternitatem scripsi de rebus nostris mensè superiore, nunc quoniam alia maioris longè momenti occurrunt, significanda quoq; sine mora exiltimavi. Pater *Campianus* post tormenta bis illi exhibita, quatuor habuit in carcere cum aduersarijs disputationes, magno sanè fructu communis causæ, & multarum animarum lucro, vt posthac forsàn magis in particulari audietis, ego vt ante significavi, nactus exeundi commoditatem, in Galliam transmisi, vt expedirem quædam necessaria negotia quæ absente me per literas

P

fieri non

Epistola
Consolatoriz
causa &
argumentū

Eius industria
ad scotiã
iuuandam.

1582. fieri non poterant? Quorum primum erat, vt conferrem cum Domino *Alano* de multis, imo plurimis ad opus nostrum & vineam pertinentibus, quæ sanè literis committi non poterant. II. Vt prælum aliquod in aliquo loco vicino compararem, quo libri pro occasione data à nostratibus Anglicè scripti imprimi possent; quia nihil tam iuuat, nec iuuat, nec tuobitur in posterum & propagabit nostram causam quàm impressio librorum Catholicorum, tam de controuersijs quàm de deuotione. III. Erat vt colloquerer Parisijs cum Archiepiscopo Glasconiensis, Reginae Scotiae Oratore de iuuanda Scotia, ex qua conuersio Angliæ maximè dependet; & vt excitarem illum meis rationibus & cohortatione ad feruentem zelum de mittendis in Scotiam idoneis hominibus, maximè hoc tempore, cum præsertim ex nece Mortonii, & Principis indole, spes non exigua eluceat; & illi etiam impertiret secreta nonnulla consilia hæreticorum ad euertendam penitus Scotiam, quomodo illis obuiare possent. Quartum erat vt inuenirem aliqua media quibus excitari Rex Galliarum posset ad intercedendum pro Catholicis apud Reginam, saltem de alleuatione illius grauissimæ pænæ pecuniariæ quam nuper lege quadam imposuerunt recusantibus frequentare Ecclesias protestantium, quod omnes Catholici facere recusant. Hæc fuerunt præcipua negocia quæ me in has partes impulerunt; quorum priora tria iunante Deo optimè expedita sunt, ad magnam spero totius causæ utilitatem; postremum verò penitus hæret. Rex enim rogatus à Nuncio Apostolico, suæ Sanctitatis nomine, vt pro afflictis Angliæ Catholicis ad Reginam scriberet, respondit se non posse propter quædam secreta consideratione digna. Nos tamen non desistimus, sed in contractione cum Moyse stare nitimur, & in spem contra spem progredimur. Modò sum Rhotomagi occupatissimus & expecto reditum famuli ex Anglia, quem multis cum literis ad Catholicos consolandos tanquam ex septentrionali parte misi. Nullus enim ex ijs in Angliam nouerat meum egressum; nec ullis in his partibus innotescit, nisi Domino *Alano* Rhemis, & Archiepiscopo Glasconiensis Parisijs; & hic Rhotomagi D. Michaeli de Monsi Nepoti illustrissimi Cardinalis, Senonensis Archidiacono, & Parlamenti huius Ciuitatis Consiliario, viro certe Dei & causæ Catholicæ zelosissimo, & nostræ Societatis plusquam amantissimo, cuius opè & opera in omnibus vtor; & se suaq; omnia libentissimè ex animo mihi obtulit & præstat. Hodie duos magnos literarum fasciculos ex Anglia per famulum huc missos recepi, ex quibus intelligo (præter ea quæ supra posui) me illic valde à Catholicis requiri; vnde cogor reditum festinare, maximè quia Patres *Gasparus* & *Guilielmus*, qui vltimo ingressi sunt, absunt longè Londino, & in alijs Regionibus versantur, vbi plurimum dicuntur lucri animarum facere. Catholici vrgentur in dies nouis & acerbis persecutionibus, sed dante Deo fortitudinem & internam consolationem nunquam fuerunt lætiores; tamen aduersarij quò magis sibi timent, eò magis lauiunt; sed quæ sequuntur maximi sanè sunt momenti. In primo meo ingressu in Angliam dispiciebam animo quantum poteram quæ pars totius Regni

Regni

Regni magis egeret nostra opera, & quæ posset magis causæ successu temporis prodelle. Videbam tres esse Regiones in quas sacerdotes non dum penetrauerant. Prima erat Wallia, Regio spaciola & ampla, & Religioni Catholice non tam inimica, sed tamen inopiâ laborantium in spissam ignorantia & hæresis etiam nonnullam approbationem vlu quodam prolaplam: Huc igitur misi aliquos sacerdotes, iuta cum nobili quadam conditione vt eos reciperet; ex qua re magna sanè porta aperta est, & multi quotidie acquiruntur Ecclesie. Altera Regio erat Cantabrigiensis Comitatus, quam vniuersitas Cantabrigie, quæ tota hæretica est, penitus infecerat; multis igitur remedijs frustra quasitis, tandem Deo iuuante insinuauî sacerdotem quendam si vniuersitati, sub nomine scholaris, aut nobilis studiosi, & procurari illi quædam subsidia non longè à Ciuitate; cui rei Deus tantum dedit successum vt paucis mensibus septem iuuenes optimæ spei & indolis lucrifecerit, iam iam ad seminarium Rhemense mittendos. Hoc enim hodie intelligo ex vno eorum qui iam huc peruenit, & maior ibi messis quotidie expectatur. Tertia Prouincia erat omnium maxima, quæ iuxta fines Angliæ & Scotiæ posita, quatuor aut quinque comitatus continet (comitatus, siue Diæceses, aut Prouinciæ, non magnæ intelliguntur) ad hos ergo Comitatus nullus fere sacerdotum peruenerat. Hæc tamen Regio maximi momenti est ad nostram causam, tum propter Scotiæ vicinitatem, tum propter hominum dispositionem liberam & generosam; huc ergo diuersos operarios direxi, sed vnum maxime qui prudentia, vnitare, & cognitione cæteris præcellere videbatur, qui posteaquam decem circiter menses ijs in locis consumpsisset, redijt ad me initio huius præcedentis æstatis, & retulit multa speranda esse ex illius Regionis cultura, licet persecutio eo tempore sic ibi ferueret vt difficillimè quis posset subsistere. Retulit etiam (quod ego illi præcipuè commendaram exquirendum) non difficilem esse ex ijs partibus in Scotiam transitum: quo intellecto, & communicato cum quibusdam è prudentioribus Catholicis consilio, remisimus eum in ipsam Scotiam explorandæ viæ causâ. Nam maxima spei nostræ pars in Scotia est, à qua etiam dependet non solû Angliæ, verum etiam aliarum septentrionis partium conuersio. Quia ius Anglicani Regni ad Reginam Scotiæ eivsq; filium (extincta ista quæ nunc regnat) pertinet, Et de filio isto nunc aliqua spes capta est concipi post interuentionem maxime Comitis Mortonij, si satis cum eo tractaretur dum adhuc obedientiam præferat magnam suæ matri, & priusquam in hæresim confirmetur, & dum etiam recenter essentus ab hæreticis est: Quas occasiones nobis non esse negligendas putabamus, & valde dolebamus rem non fuisse hæcenus ardentius attentatam ab ijs quorum maxime intererat, hoc est, à Scotis ijs; quanquam certè multis de rationibus causa æque nostra est æ eorum. Collecta ergo quadam elemosyna à Catholicis, & coemptis hinc sacerdotibus ad iter necessarijs, misi eum vna cum famulo in Scotiâ, præscriptis quibusdam rerum capitibus qua Regi aperiret si ad eundem facultas daretur;

1582. daretur; ut citâ nobilibus si Regi non liceret. Quorû primû illud erat, ut patrociniû susciperet afflictorû Catholicorû maximè si qui in Scotiâ confugerent; eo quod Catholici soli erunt qui illi fauebunt in Iure Regni Angliæ hereditario tuendo. Secundû erat exponere rationes multas & magnas quæ Regem mouere debebant ad fauendum Catholicis & corû Religioni, & ad detestandos Hæreticos; quales erant, securitas in Regno suo, successio in Regnum Angliæ, quam solum per Catholicos obtinere poterat; amicitia vicinorum Principum Catholicorum, respectus matris tam innocentè repullæ & carcere detentæ; Occisus Pater ob hæreticis; Infidiæ Vitæ suæ sæpissimè ab hæreticis positæ; discoopertæ & auxilio Catholicorum per Dei bonitatem vitata. Denique offerret Regi tam suorum quam nostrorum Catholicorum auxilium, maximè vero nostrum qui sacerdotio fungebamur, ad reducendû Regnum Scotiæ ad fidem Catholicam, cum quocunq; etiam vitæ nostræ dispendio. His acceptis instructionibus discessit. Ingressus est Scotiam, & per Dei gratiam felicem admodum successum habuit, ut ex sequentibus eius literis apparebit. Quæ erant tamen præcipua & maxime secreta non audebat literis committere, sed famulo suo mandauit ut mihi soli narraret, & nulli alteri mortaliû præterea; famulus autem cûm Londinum venisset, & me non reperisset, non ausus est hominibus à me meo loco relictis sibi à Domino commissa narrare; Reliquit tamen sui Domini literas quæ mihi statim transmissæ fuerunt, & vterius adiecit (quod etiam ex sequentibus literis patet) Dominum suum optimè à Scotis acceptum, & illos omnia mihi, & à me mittendis promittere: Et diem esse constitutum quo ego cum multis nobilibus Scotiæ colloquiû haberem, scilicet diem vigesimum sextum septembris præsentis, quod nullo modo iam à me expleri potest, quia hodie agitur is dies. Literarum autem exemplar hoc est in quibus animaduertendum, quod vbi nomen est Domini Redman, me intelligit.

III. Cûm primû Scotiam ingressus sum, necessitate quadam coactus, nè in pericula maiora inciderem, contuli me ad habitationem Guardiani Scotiæ, qui Calvinista est; Locus autem habitationis Seiford appellatur; ibi rogatus quâ de causa veneram, respondi refugij causa, utpote ob conscientiam patriam expulsi; quod refugium ipsis etiam malefactoribus non negabatur, & multo minus negari debeat Religionis causa exulantibus. Respondit Guardianus non posse esse maius maleficium aut peccatum quàm malæ esse Religionis, & Ecclesiæ Christi inimicum. Hoc verissimum est, inquam ego, sed tota controuersia in eo est, qui sint inimici Ecclesiæ. At illud, inquit ille, extra controuersiam est, Papistas esse; quo audito subridens, dixi, à cœna, si placet, illud viderimus: Finita cœna factum fuit capitulum, ut appellant, hoc est, vnus ex Ministris (nam aderant tres) lecto primum Plalmo, concunclâ habuit, quâ durante, tam Guardianus ipse cum vxore, quàm multi alij nobiles & perhonorati viri apertis capitibus reuerenter auscultabant: Ego solus tectò capite sedebam, cum multorum admiratione; finita tamen concione

concione exhibitâq; à me omni debita reuerentia Nobilibus viris qui adierat, 1582.
Rationem reddidi quare caput detegere in ministri concione nolueram: At
inquit Guardianus saltem verbo Dei reuerentiam debebas.

Ego vero, scriptura, inquam, perperam exposita non est verbum Dei, quia
fallum continet, quod abest longè à verbo Dei. Hoc audio aduocauit ille
Ministram vt se tueretur. Minister audito hoc principio sermonem omnem
detrectabat; at vrgebat eum Guardianus: Tandem venimus in eam contro-
uersiam, an solius Ecclesiæ sit de sensu scripturarum iudicare; in qua discuti-
enda tantùm morati sumus, vt tandem Guardianus diceret sibi tantum dis-
plicere opinionem & argumentationem ministrorum, vt in posterum non
tam facillè condemnaturus esset Papistas: Addidit tamen, postero die, qui
fuit dominicus, & vigesimus septimus Augusti, insignem quendam Con-
cionatorem affuturum, qui mihi in omnibus satisfaceret; Dixi, mihi iam
esse satisfactum à meis, & me cupere satisfacere alijs de veritate Catholice
Religionis, maximè vero Illustrissimæ suæ Dominationi, eaque de causa
libenter cum illo collaturum; postero ergo die lummo mane venit minister;
antequam ego adhuc horas meas canonicas absoluissem; Quidam autem ex
famulis mihi nunciavit me iam à Guardiano & reliquo consensu (erant enim
plusquam centum) expectari: Festinaui; veni in aulam, & post reueren-
tiam presentibus exhibitam, petij à ministro vt proponeret quod vellet, aut
mihi facultatem proponendi concederet. At ille Concionatorem se, non
disputatorem esse, neque velle mecum ad lites & cauillas descendere; neque
mihi, inquam, propositum est litigiosum aut cauillatorem agere; sed pa-
catè & sobriè veritatem disputando manifestam reddere, idque vel latino
vel vulgari sermone; imò vulgari, inquit Guardianus, vt nos omnes intel-
ligamus; sed nullo modo, nullâ exhortatione, nullâ Guardiani obiurgatio-
ne poterat adduci minister vt argumentandi legibus consentiret; quo per-
motus Guardianus, verè, inquit, video, nos posse decipi & in errore versari,
imò quidam generosus Scotus, gratiæ sunt inquit agendæ Deo quod adhuc
superfint aliqui qui possunt veterem fidem nostram eruditione tueri: Post
hæc coram omnibus promisit mihi saluum conductum per totum Regnũ
Scotiæ, quod statim scripto præstandum imperauit, tam mihi quàm etiam
famulo meo, hoc item addens se cupere longiorem alio tempore de his rebus
collationè, aut mecum, aut cum alio quocunq; à me ad eum transmissio, cui
omnem humanitatem & securitatem promittebat. Ab hoc discessi ad Do-
minum Baronem de Grencknols, qui animo fauet Religioni Catholice, eâ
frigiditate quâ hic solent; cui cum animum meum aperuissem, & deside-
rium sacerdotum Anglorum adeundi quæuis pericula, & vitæ expen-
dendi pro salute Scotorum, & pro reductione eorum ad vnitatem Ecclesiæ Ca-
tholice, cum etiam significassem aliquibus iam esse in animo coniungere
sua studia suolq; conatus cum sacerdotibus Scotis ad illum finem, & tentare
per Dei gratiam quid in ea re fieri possit, exultans gratias egit Deo de tam

1582. sanctis cogitationibus, & rogatus à me postea vt haberet curam suæ animæ rediretq; ad vnitatem Ecclesiæ, promptiorem se præbuit ad præstandū quàm ego esse poteram in rogando. Initio tamen (quod oblitus eram dicere) requirebat à me valde, aliquam cōmendationem ad Reginam Scotiæ, ex quo D. Redman poterit conijcere quo ei opus sit si in hac partes veniat. Hinc transiui per alium Baronē è familia Setonenſi hæreticū valde in cuius mensa infinitas & horrendas Blasphemias audiui, sed nè verbum quidem dixi, donec finitâ carnâ per horam opinor & dimidiam sermonem cum illo habui contra huiusmodi blasphemandi ferocitatem, multis vtrimque habitis argumentis, quibus absolutis mihi egit humanissimè gratias promittens se in posterum minori vchementia vsurum in Catholicos, & domum suam tam mihi quàm cæteris Catholicis Anglis semper fore paratissimum hospitium. Tandem Ederburgum deveni vbi erat Aula Regis; sermonem habui cum diversis nobilibus, vt cum D. Setono Patre, & D. Priore filio eius, alijsq; quibus causam mei adventus significavi, & desiderium nostrum in salutem ipsorum: illi benignè me tractarunt, & ad Regem ipsum me duxerunt, cum quo quid locutus sim autegerim non debeo his literis committere. Ab aula recessi ad Palatium Rusticanum D. Baronis Geronis, vbi non pauci Scoti nobiles cōuenerant, qui vno ore mihi promittebant, & per me Domino Redman renuntiare volebant, quod quandocunq; nobis venire placeret (quod illi nos breuè facere luadebant) se velle securitatem summam præstare, eo quod essemus Angli, nec eorum legibus obnoxij. Plura etiam promittebant de Rege ipso quæ hic omitto, nec solum nobis protectionem promittebant, verum etiam alijs à nobis missis per secreta signa quæ alijs literis aperiam. Nomina eorum qui fauent Religioni Catholice & qui possunt facillimè iuuante Deo boni fieri si diligentia adhiberetur, sunt hæc, licet adhuc longè sint à statu gratiæ: Dux D'Aubenus, Comes Huntleius, Comes Eglintonus, Comes Cathnacijs, D. Baro Setonus, D. Baro Oglebi, D. Baro Grey, D. Baro Farnhurst, & quidam alij quibus noster labor nec inutilis erit nec ingratus, modò oneri illis non simus; hoc enim summopere Domino Redman prouidendum est, vt habeat vnde sustentet eos quos huc direxerit, salutem ad aliquod tempus, alioquin difficillimè quicquam efficiet, imo puto quod nihil efficiet. Prouidendum etiam illi est, vt non nisi selectissimi huc mittantur, tam ob virtutem, quam eruditionem; si hos modo non habeat, expectandum erit donec habeat. Melius est enim nullos mittere quàm inidoneos; poterunt enim tales valde obesse, his maximè principijs, vbi tota auctoritas & existimatio causæ Catholice ab eruditione eorum quæ eam tuentur dependet. Procuret D. Redman orationes multas pro hoc opere; est enim maximum, & ad totius Europæ commodum non parum vt vides pertinens; si vnquam orandi aut laborandum fuit nunc est maximè. Vale.

IV Has literas recepi 15. Septembris. Et quia temporis angustijs & aliorū negotiorum multitudinæ prohibebatur ne illis satisfacerem, & ad diem præscriptum

scriptum in Scotia effem, feci id quod potui, hoc est, scripsi statim ad D^m Setonum, significans causas moræ, & cohortans illum quibus poteram rationibus vt desiderium illud suum tueretur de sua & aliorum salute; adjiciens eum breui plura à me recepturū de toto negotio. Scripsi etiam in Angliã vt quibus modis posset cum Regina Scotiæ tractaretur de articulis supra scriptis, promittens me breui affuturum ad cætera prosequenda, sicut intelligo vehementer me requiri; ad sacerdotem etiam hunc scripsi vt subsisteret ad tempus in locis vicinis Scotiæ, donec aliud à me responsum acciperet. Misi illi etiam quæ poteram in sustentationem: Iam ergo pendeo totus in hoc negotio à Vestra responsione. Primū, An prosequi debeam hoc negotiū necne, quod omnes Angli Catholici vehementissimè supra omnem modum me urgent vt prosequar, quia à conuersione Scotiæ dependet tota spes humanã conuersionis Angliæ; & si Rex iste semel confirmatus fuerit in Hæresi (quã sine dubio periculosissimè infectus est) nihil auxiliij aut refugij relinquetur miseris Anglis; si Scotia illis pateat vt in eam fugiant infinita consolatio est; & nunc facilis est aditus ad Regem ipsum, & ipse satis flexibilis est; postea forsan non ita. Deinde etiam erit optimum nobis vt vitandæ sæuissimæ alicuius tempestatis causã mensẽ aliquem in Scotia consumamus: Scoti ipsi licet aliquot habeant viros valde idoneos (quos omnes mittendos cupimus) tamen pauci sunt, nec ullo modo sufficiunt tantæ vineæ, præsertim hoc tẽpore quo maximè requiruntur. Nam hoc biennium quod sequitur vnicum videtur tempus lucrandi Scotiam, dum illi gubernant multis in locis qui nobis non multum (præsertim exteris) resistunt, Nullæ enim leges contra nos factæ sunt, & idioma nobis commune est cum Scotis. Procuravi etiam vt libri Catholici impressi in posterum transferantur in Scotiam æque atque in Angliam; libros intelligo idiomate vulgari tam de controuersijs quàm de rebus deuotionis conscribendos, quales adhuc vel nulli vel paucissimi in Scotia visi fuerunt, quia Scotia nullum prælum habet, & hæretici libros suos in Angliã impimunt. Horum autem librorum defectus fecit vt Scotia multo magis laboret hæresi quàm Angliã.

Si videbitur V. P. vt hoc negotium sequar, tunc præter instructiones quas à vobis peto, necessarium etiam est vt proponatur suæ Sanctitati nostrarū necessitatum consideratio aliqua saltem ad aliquod tempus. Nam hæc res confici non potest sine pecunijs, vt ex superioribus literis videri potest. Nam Scoti ipsi præterquam quod pauperes sunt & egentissimi non habent adhuc eum causã Catholice zelum vt velint aliquas expensas facere. Multum se nostri causã facere existimant si equos nobis præstant & aliquam protectionem porrigunt. Angliæ autem Catholici sic vndiq; sunt exhausti vt sibi & suis incarceratis (qui plurimi & afflictissimi sunt) sufficere non valeant. Ego tamen plusquam mille aureos in has res ab illis donatos expendi; quia tamen non ignoro suam Sanctitatem plurimarū expensarum virgeri oneribus valde sanè me piget aliquid ab eo petere. Si tamen ex sua sũma benignitate

1582.

vellet nobis quadringentos aureos annuos ad duos vel tres annos cōcedere, non dubitaremus multum posse in hoc negotio profici ad magnam suæ Sanctitatis consolationem & Reipublicæ Christianæ commodum. Nam hac pecunia potero saltem vestitum aliquem, equos, cæterumque apparatus Sacerdotibus in Scotiam mittendis parare, licet non tantum quantus itineri tanto trecentorum circiter milliarium necessarius esset, sed valde contenderem ex quo tantum boni pendere videmus. Itaque summopere S. P. rogo, & rogante vehementer omnes hic Catholici, vt hoc negotium apud suam Sanctitatem promoueas, & vt quàm citissimè fieri potest respondeatur de eo quod statutum erit. Videt enim V. P. quibus in angustiis versamur. Si lucrifacere poterimus hunc iuuenem Principem Scotiæ maxima nobis esset consolatio; si placuerit suæ Sanctitati hanc misericordiam nobis facere, quàm speramus certè, & fere de sua bonitate præsumimus, tunc assignari debet hæc pecunia soluenda Nuncio Apostolico Parisijs, vt quater in anno, hoc est vnoquoque trimestri, soluat centum aureos illi de quo significabitur per Eusebium Eugenium, qui forsitan erit hic Rothomagensis Archidiaconus: Ante festum natalis Domini expectamus certissimam vestram responsonem, ad primam solutionem pro anno sequenti, hoc est, centum aureorum. Et si suæ Sanctitati videbitur, vt hac prima sola vice possimus ducentos aureos recipere (quia multa paranda sunt) esset nobis gratissimum, deinceps non expectabimus nisi centum aureos singulis tribus mensibus. Sed de pecunia nimium, nisi pro necessitate, & certè perdolet nos sæpissimè, quod spiritualia non possunt his locis fieri nisi his vilissimis pecunijs. De Italo quem petunt, V. P. videat quid statuendum sit; vir mediocris his rebus satisfacere non potest, & scio aptissimos vobis vestrisque ibi rebus tam necessarios esse vt non possint nobis concedi. Quid ergo faciendum erit vobis relinquimus cogitandum: præstat sanè non mittere, quàm non idoneum, quia lædet plurimum tum totius causæ tum maximè Societatis existimationem: Plura enim multò ab eis expectabunt quàm à nobis qui Angli sumus; si Pater Achilles venire posset esset, opinor, commodissimus. P. Bellarminum non audeo postulare: P. Ferdinandus non mihi displicet propter alia quæ in illo sunt præter eruditionem. Hispanus qui mittendus dicebatur ab omnibus valdè idoneus iudicatur, licet ob virtutem aptissimus, quia nec in humanioribus literis & linguis, quarum hic summa ratio habetur, nec in Theologia & Controuersijs àdmodum versatus est. Hæc Dominus Bernardinus de Mendoza orator Regis Hispaniæ mihi retulit, antequam ego sciebam illum esset mittendum; sed ille rem expiscatus fuerat: Est enim nostrarum rerum & Societatis amantissimus: & promiserat se in domum suam recepturum libentissimè Hispanum Societatis, si vir illustris esset, vt existimationem causæ tueri posset; alioquin nullo modo se velle illius auentui consentire; quia difficile est, inquit, vobis existimare quantum offensionis & scandali contingere posset vniuersæ causæ ex vestrorum hominum defectibus vel minimis si publici sint; hinc enim ad maiorem inuidiam

uidiam nobis concitandam incipiunt totam caulam nostro solum nomine 15826
 oppugnare, & appellant Religionem Catholicam Religionem Iesuitarum :
 sic enim edicta fuerunt emissa nuper ad Academias Oxoniensem & Cantra-
 brigiensem, ad inquirendum qui Iesuitarum Religioni fauerent, & omnes
 studiosè ad iurandū adigebant, num aliquem Iesuitis vel Iesuitarum Religioni
 fauentem agnoscerent vel suspicarentur. Itaque iterum atq; iterū vestrā Paterni-
 tatem rogo vt non mittantur huc nisi homines valde idonei; si loco D. Die-
 gi, D. Petrus Ximenes, aut D. Emmanuel Vega missi fuissent (si doctiores dari
 non poterant) multo fuisset melius, quia illi in humanioribus sunt literis ex-
 exercitati. Ius autem Canonicum, cuius D. Diegus Professor erat, nullius apud
 hæreticos est momenti. Hæc præsumpsi simpliciter & perspicuè. T. P. expo-
 nere, omnia tamen suo iudicio statuenda referens. Pro negotijs nostris me-
 liūs expediendis & adiuuando vtroque Regno magis, designaui iam duos mer-
 catores Iuuenes ad hoc electos; sunt tamen docti, qui prætextu quorundam
 mercatorum magnorum quibus inferuire dicuntur, alter in Angliam, alter
 in Scotiam ibunt, & redibunt in has partes summa cum libertate & securita-
 te. Illi autem vtrūq; secum merces quasdam habebunt quas statim à catholicis
 coëmi procurabimus; Ita enim horum mercatorum sumptus aliquo modo
 supportari poterunt, ac præterea nostris rebus incumbent, præcipuè verò im-
 portantis libris, literis, alijsque rebus necessarijs, quamuis & merces quas-
 dam habeant ob meliorem prætextum: Hodie alias literas ex Anglia recepi,
 quibus intelligo me valde desiderari, maximè ab incarceratis, vt de elemosy-
 nis prouideam: Alij potentiores & prudentiores vrgent vt in negotio Scotiæ
 aliquid præstem antequam iterum Angliæ periculis me committam. Addunt,
 posse me per literas, & per D. Gasparem cæteris rebus ad tempus subuenire,
 quod non omitto. P. Gaspar hebdomada præterita venit Londinum ex Pro-
 uincia quæ illi incumbit cum bona elemosyna ad incarceratos subleuandos;
 quo tempore etiam ad me scripsit, significans summa se esse in gratia apud
 principes viros eius Prouinciæ; Pater Guilielmus ægrotauit aliquantulum
 post aduentum, sed conualuit, & strenuè laborat. Iterum scribunt de Italo
 quem apud Regem Scotiæ tanquam linguæ Italicæ præceptorem esse vel-
 lent. Si mittatur aliquis, veniat ad domum prædicti Archidiaconi Rhotomagen-
 sis, vbi omnia parata inueniet, & accuratam à me directionem. Rhe-
 mos & Parisios declinet propter suspensionem. Mihi autem scribatur sub no-
 mine D. Rolandi Cabeli Mercatoris. Scripsit Dominus Alanus de auctorita-
 te dispensandi in casibus occurrentibus committenda Nuntio Apostolico
 Parisijs, & de imprimendis horis Beatæ Virginis latino-Anglicis; Oblecto
 V. P. Vt hæc promoueat apud suam Sanctitatem, plurimis enim erunt
 consolationi. Vale.

Q

V. Impetrato

1583.

Personius
impetrat
domiciliū
iuuenibus
Anglis
Aug. j.

Proficisci-
tur in His-
panias,

Literæ Per-
sonij ad
Chreytonum de
scotia,

Promouet
& Alanum
ad Cardi-
nalatum,

V. Impetrato deinde *Edmundo Hayo*, & *Guilielmo Chreytono* Scotis qui Scotiæ inuigilarent iuuandæ, hunc cum *Rodulpho Emersono* (qui fuerat *Campiano* itinerum socius) tentare iussit aditum: Is feliciter confectis negotijs Aprilis mense anni octogesimo secundi reuersus, Romam petijt ad vteriora de ea missione captanda consilia. *Personius* dum hæret in Galliis beneficentia *Ducis Gusfæ* domum parat excipiendis adolescentibus Anglis, atque ad latini sermonis vsum instituendis *Augij*, in finibus Normandiæ quâ Angliam proximè spectat, & quò paucarum horarum non difficili traiectu possent iuuenes delabi. Centum libras nostræ monetæ, hoc est, quadringentos aureos Italicos, ex arario suo *Dux* constituit quotannis persoluedos; stetitque solutio dum ille viueret ad annum octogessimum octauum. Ea domo constituta *Personius* in Hispanias profectus, Regi Philippo afflictam rei Catholici causam tanta vi, tantaque auctoritate explicuit, vt bis mille ducatos in singulos annos Rhemenſi Seminario decreuerit, & vigesies, & quater mille *Iacobo* Scotiæ Regi iterato numerari iusserit, quo adolescentem Principem conciliaret, & eius matrem in Anglia iussu *Elizabethæ* cinctam custodibus solaretur: quod quanto studio egerit ipsiusmet literæ ad Chreytonum datæ testantur his verbis. Ego ab anno octogesimo, quo primùm in Angliam mandato Superiorum appuli, Regis Scotiæ commodis studere omni qua potui ratione cæpi; & statim quidem *Guilielmum VVaytes* Sacerdotem meis expensis in Scotiam ex Anglia misi. Patrem deinde *Holtum* submisi: Et cum hæc initia non male succederent, scripsi ad Reuerendissimum Patrem Nostrum vt aliquot viri Societatis ex gente vestra in Scotiam mitterentur: cumque statutum esset vt R. V. experiendi gratiâ pramitteretur, facillè recordabitur qua animi alacritate Rotomago ei adfui; adeo vt socium vnicum quem habebam mihi ipsi detraxerim vt Reuerentiæ Vestram in Scotiam sequeretur. Reuertenti deinde Reuerentiæ Vestræ neque consilio, neque opere vnuquam defui: Iter arduum ac difficillimum in Hispaniam, Olyssiponem vsque suscepi cum magno vitæ periculo; neque cum minori aliud deinde in Flandriam, ac tertium demum Romam vsque. Atque hæc omnia post Deum Regis Scotiæ matrisque sue in gratiam, quibus licet ad vota quæ cupiebantur non esset utilis opera mea, duabus tamen vicibus viginti quatuor aureorum millia à Rege Hispaniæ in eorum vsum impetraui, & à summo Pontifice Gregorio decimotertio quatuor millia: Cuiusmodi nescio an alij præstiterint officia: Horum tamen cogor mentionem facere vt eis opponam qui Regi me Scotiæ aduersarium faciunt: Ad quos refutandos nemo testis locupletior esse potest quam Reuerentiæ Vestra, quæ hæc omnia nouit, & meminisse potest. Hæc *Personius*. Qui & *Alano* apud Catholicum Regem laudato strauit viam ad Cardinalis dignitatem; quâ deinde auctus, Societati vniuersæ, atque imprimis *Personio* acceptam eam refert hæc scribens ad eum quem sibi in Rhemenſi Seminario Præsidentem substituerat.

Læta

Laeta vobis est & iucunda mea promotio; sed ex hac quantamcunque laticitiae causam habetis, eò magis vos omnes quibus ego tam carus sum, nouo vinculo tenemini amoris & gratitudinis erga Societatem vniuersam; nominatim vero erga antiquum nostrum & singulariter bonum Patrem, & praecipuum cooperatorem; proximè enim sub Caelo, Pater *Personius* fecit me Cardinalem. Tum redeuntem ex Lusitania morbus oppressit in Cantabria; detinuitq; Bilbai hyberno tempore. Hyeme exacta reuersus in Gallias, Rhotomagum plerunq; confedit, atque tum Seminario Augiensi promouendo, tum libris edendis, tum aliis tractandis negotiis quæ ad fidem Religionemq; amplificandam facerent, quâ poterat opera studioque incubuit. Quam vero necessaria quamque utilis fuerit eius in Gallis diuturnior commoratio ex ipsiusmet literis Parisijs (quò per interualla excurrerat) ad Rectorem Collegij Anglorum de vrbe scriptis poterit amicus lector doceri, quæ sic habent.

VI. Iam ante intellexisse arbitror Vestram Reuerentiam, Superiorum me iussu his in locis ad tempus fuisse; cum propter negotia quædam commodius expedienda, tum nè mea præsentia, inimicis odiosissima, amicis existeret grauioris causa pressuræ. Id enim sentiebant Catholici plerique cediendum esse aliquantulum tempori, nec tam voluntati meæ satisfaciendum proprioque desiderio, quam re ipsa causæ vniuersalis emolumento seruiendum. Cum ergo nuper in Angliæ res essent perturbatissimæ, & furiosa quædam hæreticorum violentia tantum praualeret vt media quædam nostra & instrumenta præcipua, quibus causa Dei promouebatur interciperentur, eoque processisset furoris æstus, vt omnia sulque deque verterentur, mei vnius quærendi causa, quod (præter molestiam quæ omnibus inferebatur) fuit etiam fratribus meis & compresbyteris periculolum, qui sapissimè capiebantur dum ego quæreret; visum fuit in has me partes vicinas ad tempus recipere, vbi cum aliis minus molestus & periculosus, tum causæ seu æquè necessarius seu forte vtilior esse possem. Itaque eâ sum hic conditione modò vt licet in Angliâ non sim Anglicana tamen cogitem tractemque quotidie; nihilque magis expecto seu expeto, quam vt quamprimum liceat per eorum bonam veniam in Angliam reuerti quorum hic seu desiderio, iudicioque, seu imperio retineor. Interim cursum nostrum prosequimur ex his locis, nec vnquam mirabilior quam modo prouentus. Vix est credibile quod narrant nostri de augmento Catholicorum hoc vltimo anno, posteaquam libros quosdam legerunt de rebus spiritualibus scriptos, Sacraque Scripturas Catholicè in nostrum idioma conuersas atque interpretatas. Rerum intelligentes viros prudentesque constanter affirmantes audio existimare se, Catholicos esse modò duplo plures in Angliâ quam ante annum fuerint; hoc quam sit probabile ex eo conijci poterit, quod ex duobus Sacerdotibus receter huc ex Angliâ negotiorum causa missis alter testatus sit, se quatuor Sacerdotes nouisse qui in vna sola Prouincia (quæ Hamptonia dicitur) plusquam quadringentos reducerunt ad Ecclesiæ gremium post vltimum festum Paschatis.

1583.
Epistola ad
Dominum
Thomam
Bayl. y.

Quam vtilis
lis Personius
in Gallijs.

1583.

Hinc quamuis in dies ex Seminarijs multi in Angliam ingrediuntur Sacerdotes, adhuc tamen queruntur in Prouincijs particularibus deesse Sacerdotes, præcipuè autem plures de Societate petunt; qua de re ad Reuerendum nostrum Patrem Generalem Dominus *Alanus* & ego iam scripsimus, & inluper rogamus Vestram Reuerentiam vt in hac petitione nostra nos adiuuet. Sex illi ultimi Martyres, hoc est, Kirkamus, Lazius, Hartus, Ionsonus, Thirkellus, & Labornius, qui Superioribus mensibus Eboraci sunt passi, mirabile dederunt fidei incrementum; postque eorum gloriosissimam mortem, non est tantopere in corpora vitalque læuitum; sed in bona, fortunas, possessionesque Catholicorum multo crudelius quàm vnquam; Sacerdotes capti non torquentur equuleo aut occiduntur vt antea; tenentur solum inclusi: quo fit vt claustrorum numerus vehementer sit auctus in multis carceribus, V. G. In Castro Hullensi sunt triginta: In equitis Martij Sede Londini viginti sex Sacerdotes: Qui iuuante Deo fere quotidie lacrum faciunt omnes, atque sanè Dei Prouidencia fit vt isti Sacerdotes carceribus inclusi vtiliores nobis nonnunquam sint quàm si essent liberi; ad hos enim cum certi constantisque in eodem loco sint, multi possunt accedere qui alios Sacerdotes reperire non possunt. Deinde etiam cum semper Londini sint, seu in alijs magnis Ciuitatibus aptiores sunt ad transigenda negotia in illis Ciuitatibus, quàm alij qui tot amicos in illis locis non habent, aut si habent vti illis tam audacter non præsumunt, quàm iam incarceratis, nè incidant in pericula quæ incarcerati amplius non timent. Præterea cum iuuentus Anglicana propter Hæresis licentiam in multa vitia & peccata incurrat, atque propterea non rarò à Magistratu in Carceres conijciantur, mirum est quantum boni capiunt ex consuetudine & conuersatione cum Presbyteris; plus enim sæpe ex illa schola vnus mensis spatio addiscunt virtutis, moderationis, atque disciplinæ quàm multis annis in libertate didicissent. His de causis, & alijs, aduersarij nostri non tam libenter modo Sacerdotes capiunt: Imo existimantur esse qui vellent omnes liberos, si honestè & cum honore suo possent illos carceribus extrudere. Propter quam etiam causam irasci solent iam Hæretici cum aliqui se facilè Sacerdotes fatentur; sic fuit nuper Lomaxius vester secreto reprehensus à Magistratu, quod comprehensus in portu ad primam Magistratus vocè simpliciter est factus se esse Presbyterum, ex qua eius non necessaria cōfessione coacti fuerunt Carceribus illum mandare: De multitudine Iuuenum qui quotidie ad nos ex vniuersitatibus Anglicanis alijsque, bonis scholis confugiunt, non est opus orationem longam texere; iam scio audistis ex literis Domini *Alani*, & sentietis efficacius ex illo magno numero aptissimorum scholarium qui hac missione ad vos veniunt, quorum nonnulli recenter ex Anglia venerunt, & gradus literarios in vniuersitatibus acceperunt, statumque rerum Anglicarum abundantissimè & facerissimè vobis narrabunt. Hoc tantum dicam, numerum aduentantium esse tam magnum, vt licet gaudij materiam spemque magnam præbeat quod Deus tot talesque sua gratia ex Sodoma eijciat, tamen ita Dominum *Alanum* sumptibus

sumptibus opprimunt partim qui Rhemis degunt, partim qui iter ad vos suscipiunt, vt nisi Deus mirabiliter iuuet nullo modo perferri tanti sumptus possint. Huc etiam accedit quod in dies fere ex Anglia nobiles quidam viri refugunt cum vxoribus & liberis, vt crudelissimum impetum perlecutionis vitent. Qui omnes ad *Alani* auxilium tanquam ad communem Patrem recurrunt; ex quo exultimare Reuerentia Vestra potest, & quanto animo & quanto thesauro illi viro opus est ad tam multas & tam varias expensas sustinendas.

Puritanorum furor tantus esse iam cepit contra Calvinistas mitiores in Anglia, vt ipsi Calvinistæ aliquando nobiscum mitius agere cogantur. Res enim plane ad arma spectare videtur, nisi quod timeamus omnem vim Calvinistarum citò transire in factionem Puritanorum, qui nobis multo immaniores sunt hostes quam Calvinistæ. Audistis opinor de tribus libris recentere editis à Puritanis contra Reginam, & omnes Calvinistas, (quos libros hic habemus) & eorum postremus, cuius titulus est, *Postulatio Reformationis sine dilatione*, penitus rebellionem manifestam minatur. Propter quem librum strangularunt nuper in publico duos Puritanos in Prouincia Suffolciæ, cum ingenti murmuratione reliquorum omnium eiusdem sectæ. Catholici ex alia parte dimicant fortiter pro sua fide; queruntur enim cum libris scriptis, tum etiam sermone se solos plecti & vexari, cum boni & fideles subditi sint: Puritanos vero, qui manifestè se produnt Reginæ inimicos, liberos esse ab omni vexatione. Hoc regni consiliarij audiunt, dissimulant tamen quia maxima ex parte & ipsi Puritani sunt: Vellent nihilominus nonnullos Catholicos liberare si possent aliquo prætextu bono, saluo honore suo; maxime si Catholici vellent in re aliqua seu minima illis conformari; vnde nuperrimè obtulerunt hanc conditionem viro cuidam pernobili docto, & prudenti, quem iamdiu pessimè tractauerant, videlicet, se illum statim liberaturos carere, omnesque pecuniarias multationes, quæ erant grauissimæ, remissuros, si vnâ illis solam rem promitteret; quam cum ille peteret quænam esset, non est (inquiunt illi) vt abiures Pontificem, seu ad Ecclesiam nostram venias; hæc enim scimus te non facturum; sed tantum Regina vult vt promittas te nullum Iesuitam aut Presbiterum ex recentioribus, quos Seminaria illa proditoria Pontificis huc emittunt, te esse domo tua recepturum. Quibus ille. " Si aliquem, inquit, mihi ex Societate, seu ex alijs Seminarijs designaueritis, qui prodicionem aliquam in Patriam fecerit, aut aliquod aliud delictum ob quod hostis Reipublicæ dici aut haberi debeat, ego illum domo mea non recipiam; Sed in genere, vt ego promittam me illos omnes viros domo mea excludurum, quos mihi mea Religio tanquam præcipuos Dei seruos proponit, facere non possum, nec audeo, etsi summum mihi mortis periculum instaret ne grauem in me Diuini Iudicij iracundiam concitarem. Quo responso licet primò irati; postea ira tamen sunt commoti, vt illum virum nobilissimum æquiori multo conditione carcere laxarint; licet omnino il-

Hæreticorum & Catholicorum discrepantia studia,

Memorabilis constantia viri Catholicici.

1583. lum non liberarint; eiusmodi responsa multa Catholicorum prætereò. Hoc unum tamen præterire non possum, de casu quodam conscientiæ infra biduum ad me allato, de quodam ex vestris Romanis Sacerdotibus qui modò in Castro Londinensi detinetur; venit enim ad illum superiori hoc mente Minister quidam Hæreticus vt conferret de Controuersijs in Religione; cum quæ parum apud illum proficeret, petijt Minister cum magno furore an Regina esset Caput Ecclesiæ Anglicanæ? Cui Sacerdos. Quâ, inquit, auctoritate hoc à me petis? (Lege enim cantum est, vt quia responsio ad hanc petitionem capitalis est, nemo possit hoc à quoquam petere nisi ex manifesta auctoritate Reginæ scripto data) Petijt ergo Sacerdos quâ auctoritate & causa? Ad quod Minister, si tu verus esses Christi seruus, nunquam peteres qua auctoritate, sed simpliciter profitereris Religionem tuam coram quocunque petente; Quâ voce accensus Sacerdos respondit, "Tunc mihi timorem obicit in causa Dei, Hæretice? Ego affirmo igitur Reginam non esse nec esse posse Ecclesiæ Anglicanæ Caput.) Quis ergo est Caput, inquit, Minister? Pontifex Romanus, respondit alter. Heu Proditor exclamat Minister? tu hoc dicis quia vides hic non esse idoneos testes qui te conuincant tuorum verborum; "Non ideo dico, respondet Sacerdos, sed vt à te prouocatus fidem meam profitear.) Si ita est, inquit Hæreticus, scribe hæc eadem verba; "Non est mihi charta seu atramentum, inquit, seruus Dei; sed prout scribere possum, scribam, & accepto carbone scripsit super ostium tuum in præsentia Ministeri & sui custodis, hæc verba, *Gregorius decimus tertius est Caput Ecclesiæ Anglicanæ & vniuersalis, cui tam Elizabetha Regina, quam reliquus mundus vniuersus subijci debent, si saluari volunt.* His verbis scriptis & lectis discessit Minister & Custos carceris; & Sacerdos per multos dies postea mortem expectauit, sed nunc cum nihil fere per mensem de ea re audierit, nonnulli Catholici suadent vt deleat illa verba de ostio suo, nè irritare videatur sua sponte aduersarios; satis diu iam apparuisse in ostio suo fidei professionem. Ille è contra, hoc non audet facere, nec verba expungere, nè videatur hoc ex timore facere, & ne scandalizet illos qui illa verba in ostio suo legerunt, maximè vero custodem suum quem eius confessio constans meliorem facere iam cepit: Itaque adhuc remanent ea verba descripta in ostio; & nunc Sacerdos petit consilium, An salua Conscientia delere illa possit? Hæc habui ex ipsius Sacerdotis proprio chirographo. Possèm esse longior, nisi chartæ penuria me restringeret; Hic ergo fit finis. Vestra Reuerentia videt quantum indigeamus vestris precibus & auxilijs ad perueiantiam in hoc tanto opere. Orate ergo Deum; Orate etiam suam Sanctitatem, Illustrissimumque Protectorem, ceterosque Dominos & Patronos nostros, vt nobis propitij esse velint. Deinde etiam mittite nobis idoneos operarios qui strenuè iugum Christi promoueant; certissima tandem est futura victoria licet differatur, & acquisitio eius sit laboriosa & sanguinolenta. Salutet vos omnes Birchettus vester qui nuper hic mecum fuit, & salutet quæso Vestra reuerentia amicos nostros omnes, nominatim vero Reuerendum

Domini

Dominum Episcopum Assaphensem, totamque Societatem nostram, Collegiumque vestrum cui Dominus suam gratiam temper conferuet augeatque, Vale. Mi amantissime suavissimeque Pater. Parisijs 24. Augusti Anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo tertio.

VII. In Anglia verò interim non est sine sanguine etiam à nostris decertatum. *Thomas Cottamus* inter lex Sacerdotes cum *Campiano* reus dictus Anno octogesimo primo, atque ad trigésimum Maij insequentis Anni seruatus in vinculis, producit ad supplicium vna cum *Guilielmo Filbeyo*, *Luca Kirbeyo*, & *Laurentio Richardsono* Sacerdotibus secularibus. *Cottamus* origine Lancastrensis, à puero educatus ad literas, cum adoleuisset, relictis parentibus migrans Londinum adhæsit *Thome Pondo*; eius industriâ Catholica fide imbutus, transtulit se Duacum, atque in ea Ciuitate pluribus annis Philosophiæ & Theologiæ diligentem nauauit operam. Ea initia accepta habens *Thome Pondo* nostro, scriptis hoc argumento literis gratiam refert. "Charitas tua, quemadmodum & eius causâ, æterna est; Æterna autem caducis, & cum die interituris conferri quando nequeunt, hæc mea, quam debeo grati animi significatio, nec literis satis exprimi, nec lingua prædicari potest. Memini cum mihi fuisti in solitudine solatio, dux viæ, leuamen angustiatio, in necessitate adiutor: Te suggerente diuina miseratio me errantem reuocauit, erexit iacentem, laborantem sustinuit, periclitantem seruauit, restituit perditum. Tanti est amicum habuisse fidelem: Et quanto vincat interuallo homo castè integreque Christianus vulgares & genio deditos, tu demonstrasti. Sapere mihi ceperat iniquitas (quod vehementer doleo) Virtutem nunc sequor; ea mirum in modum animum meum recreat, liberum iam à cuius secularibus, securum ab hostibus, Gehennam non valde metuentem. Magna sunt hæc, quæ tibi debentur omnia, sed illud longe maximum, quod Sanctus Dei Spiritus (vt cum Apostolo loquar) testimonium reddit Spiritui nostro quod sumus Filij Dei. Per hunc ego te Spiritum, per Christum hodierna die Cælos ascendentem, per Patrem ad cuius dextram sedet, per hunc te obsecro trinum & vnum omnipotentem & immortalem Deum, memor sis semper mei, & tuis me quandoque solare literis. Ego eundem Deum ad extremum vsque spiritum precabor vt te summa cum honoris sui & dignitatis amplificatione fertet diutissimè incolumem, & Sancto tan' em coronet fine. Vale. Ipso Ascensionis Dominicæ die, Anni millesimi quingentesimi septuagesimi quinti.) Tum arctioris disciplinæ desiderio Romam profectus, Tyrionibus Societatis adnumeratus est, octauo Aprilis Anni septuagesimi noni. Non multos post menses afflictâ vehementer valetudine, ex medicorum consilio mittitur in patriam: de via Lugduni; incidit in Sledum nequissimum delatorem: Hic in congressu cum odoratus fuisset tendere hominem in Angliam, diligenter notatum nomen, vultum, ac cætera quibus agnosci posset indicia tradidit Oratori Elizabethæ Parisijs commoranti; Orator ad Senatum, Senatus ad portuum custodes transfert in tempus adseruanda. *Cottamus* Rhemos progreditur: Ex Diacono fit Sacerdos. Iunctus *Ioanni Harto*, & *Edwardo Rishtono*

1583.

In Portu
capitur, &
liber, rar-
sus se tra-
dit vincien-
dum,

Rishrono transmittit in Angliam. Ex præindicatis signis sistitur in portu, & *Hawardo* cuidam (qui vnâ exscenderat) accepta cautione conceditur, *Baroni Cobham* Portuum summo Præfecto consignandus. *Hawardus* cum primùm ex portu in apertum iter discessisset, *Cottamum* sic alloquitur. "Domine, ego Catholicus cum sim, non possum sana conscientia te Sacerdotem tradere Magistratui; vnâ igitur Londinum proficiscemur; tum ego mihi vt potero cauebo; tui tibi prouide vt voles. Londinum vt venere; *Cottamus* recta ad carceres doctorum hominum quæsiturus sententiam, vtrum liceret sibi hac ratione elabi cum eius periculo qui cauerat? Aunt alij, alij negant: Re ad *Personium* delatâ, is plurium collectis sententijs decernit, fatius esse suo periculo hominis discrimini occurrere; tantam benevolentiam fideiussori fraudi esse non debere. Non diu fuit quin res ipsa imponeret necessitatem id faciendi. Etenim qui *Havvardum* habebat cautionem, Londini hominem reperiens, queritur fidem non esse seruatam; se perditum, familiam omnem suam euerlam; se de captiuo Sacerdote ad pœnam suppliciumque conquiri. Tu itaque *Havvarde*, quando quidem ita accidit, hodie de captiuo responsurus es portuum procustodi. *Havvardus* minitantis audacia oppressus, quid (ait) si tuum ego captiuum tibi sistam? dimittes me liberum? vtique, si de te interim alius quispiam fide iubere velit. Reperito sponfore, *Cottamum* amicè appellat; "Scis quâ conditione, quâ lege viuam, quo etiam in periculo sim si in horum hominû manus venero: Quo loco tu ipse sis nosti, atque quo in discrimine verferis; Ego in vtramuis partem nihil statuo: Tu quid facere velis elige: Nam etsi omnia me manerent tormenta nunquam committam vt vel ego te traham, aut tu vt te tradas suadeam. *Cottamus* ad Cælum erectis oculis manibusque." Benedictus, inquit, Deus: Nunquam enim mihi tranquilla fuisset mens, si malo tuo ego euasissem:) paucas igitur post horas, suis quibusdam dispositis, hic custodia, ille libertati est redditus.

Hereticorum
insana
crudelitas.

VIII. Videre nunc erit Hereticorum hominum vafra, dementemque crudelitatem; nulla adferebatur rei capitalis criminatio; nihil inerat nisi Sacerdotium quapropter iste teneretur. Inaudierant *Cottamum* quendam in suspitione criminis cuiusdam venisse. *Thomam* igitur interrogant tanquã eius auctore criminis quid nomine pœnæ sibi fuisset inter confitendum ab aliquo retrò tempore impositum? Vt vim paratorum tormentorû euaderet quædam quasi per iocû fatetur. Petunt, propter quæ sua crimina fuerit illa pœna imposita? Tum fraudem subodoratus respondet, se Deo & Sacerdoti vicario Dei, quod peccatû esset solere confiteri, præterea nemini. Quæstioni confestum admotum vrgent; tacentem lacerant; querentem inhumanum id esse ac barbarum, conuellunt; negantem se etiam si tormentis necaretur quidquam de se alij sive enuntiaturum, furcre perciti crudelissimè distendunt. Quæ cum deinde pro Tribunali à sceleris suspitione se liberans palam objiceret, & *Odeñus Hoptonus*, solita sua nuntiendi facultate, negare vellet, appellauit Commissarios

reliquos Deumque testem veritatis, atque in primis Georgium Caræum qui præfens huiusmodi quædam ipse quæfisset, & sciebat asyntheta hæc à Sacris fidei testibus pluries quæri. Tum ad solitas interrogationes delapsi (quas merito sanguinarias appellauerat *Campianus*) quærun, Quid de Bulla Pij Quinti? An illi sententiæ omnes in Anglia teneantur obsequi uti legitimæ? Vtrum illa, aut quavis alia sententia non obstante, censenda sit Regina legitimè imperare, Angli omnes ei Regiæ teneantur obtemperare? An Papa potuerit concedere Nobilibus in Septentrione, aut Sanderò in Hybernia, licentiam aduersus Reginam arma mouendi, inuadendi Regni, rebellandi? Vtrum Pontifex habeat potestatem, quacunque demum de causa, absoluedi subditos Regiæ, aut quorumcunque Principum, ab obedientia & fide quam iurarunt? Vtrum Sanderus in visibili sua Monarchia, & Bristous in Motiuis, de hac Bulla tractantes, doctrinam tradant veram an falsam? Denique si Pontifex declararet Reginam non legitimè imperare, subditos verò ab obedientia solutos esse, aut si quis Princeps Pontificis auctoritate motus in Angliam inferret arma quàm parte in tu sequerere? aut quàm à bono ciue sequendam arbitrare? Quas omnes quæstiones *Cottamus* hac vna responsione conatus est declinare; (Sentio in his omnibus quemadmodum tota sentit Ecclesia Catholicorum;) neque aliud potuere extorquere. Postremò tertium genus vexationis inuenere, quo Sacerdotes Catholicos ad suas partes sectandas si possent, inducerent. A quinto Februarij ad Pentecosten vsque iubent omnes velint nolint, trahi ad Conciones Hæreticas quæ habebantur in Arce. Hic, Argumentis, mendacijs, conuicijs agitur audacissime, solertissimeque ab selectis corrupti verbi-Ministris. Nihil efficiunt; miles stipabat corpora, mente in veritatem intenta liberi Christi pugiles, vel inter dicendum arguebant Magistros erroris, vel cum ex loco superiori abiissent, nequidquam prohibente Odoëno Hoptono, & consueta sibi barbarie tormenta intentante. Ioannem Nicolai Apostatam *Cottamus* in primis aggressus, illum atque adstantes omnes monuit officij: Rem agi seriam, salutem sempiternam: Hanc non quibuscunque è terra natis, aut lucro erectis hominibus committendam, sed legitimè ad eam prædicandam destinatis. Ea libertas existimata est accelerasse iter ad coronam.

IX. Cum *Campiano* quando acculabatur quod Romæ aut Rhemis ad tollendam Reginam consensisset, leue illud solummodò atque inane ad probandum tantum scelus allatum est, quòd sub idem cum illo tempus in Insulam transiugasset, Quod de Bulla Pij rogatus tacuisset; Quòd librū Aspilquetæ Nauarri de Casibus, cum caperetur, habuisset in sarcina, atque in eo notata quædam quæ ad Regiæ supremam in Ecclesiasticis potestatem infirmandam facerent. Is de libro nihil se scire affirmabat; si quis repertus esset, inlcio se à quopiã intrusum nihil ad se pertinere. De Bulla respondisse quod Catholicum deceret, se cum vniuersa Ecclesia sentire: Causam verò itineris in patria aliam non fuisse quàm fractam Romanis caloribus valetudinè; si ea stetisset, se procul Angliam in Indias fuisse soluturum; illi itineri pridè nomen dedisse nullade reuiscenda patria reliquâ

1585
Interrogationes sanguinarias;

Trahitur cum alijs sacerdotibus ad Hæreticas conciones.

Quam leui fundamentum accusatus.

1584. cogitatione: *sed in præiudicio nequidquam calumnie refelluntur quantumcunque sint falsæ*: Moriendum fuit quia Sacerdos Catholicus cum Catholicis contentiis. Tertio Calendas Iunij cum tribus quos dixi Sacerdotibus ductus ad supplicium, vltimus moritur. Mira enim calliditate hominis animum tentarunt à recto auertere, & atrocitate carnificinæ, & spe potiundæ vitæ. Nam secundo tertioque iussus est socios intueri & cum de ligno penderent & cum disruptis cultro visceribus nudarentur intestina ventris & pectoris, & capitibus præcis membra dissecarentur. Ille sublati in Cælum oculis, modò se Deo, modò confligentes Martyres commendabat. " Bone *Iesu* aiebat, quale est hoc spectaculum? O Domine, dimitte illis: Domine *Iesu* da seruo tuo gratiam perseuerandi vsque in finem.) Tum laxato fune demissum de vehiculo spe lætant impunitatis. Nouimus, inquit, te valetudinis cupiditate huc transfretasse; apud misericordem Reginam facillè erit vitam impetrare; profitere tantum hic publicè te non eadem de causa quâ cæteri venisse in Angliam; Pontificis verò rationes de Sacerdotibus huc submitendis tibi non probari; Reginam agnosce supremam Gubernatricem, cui vni res Angliæ commissæ sunt ac præterea nemini: Quid hæres? cur vitam atroci morti non præfers? tot emensus itinera vt salutem consulas, oblatam abijcis? At inuictus pugil foueam sibi parari intelligens, non gratiam; elata voce proficitur, " non latum vinguem discessurum se à Catholica fide; mille vitas si haberet eas omnes neglecturum potius: Gratiam se habere Reginæ clementiam, atque vt diu sit illa incolumis & sælix precari; aliam verò agnoscere non posse in ea potestatem quàm agnoscit Ecclesia vniuersa.) Itaque cum nihil proficerent, euectum rursus in plaustrum vrgent vt veniam petat commissi criminis in Reginam: Tum ille: " Nullo, inquit, crimine Reginam læsi: vtramque illi salutem animi & corporis vehementer opto, atque hanc ipsam mortem, & plura libentissimè sustinerem cruciamenta quò illa in æternum salua esse possit. Deum precor vt mihi quidquid peccavi ignoscat; & si quid aliud ex eius gloria dicendum supersit, vt id mihi ipse velit subijcere. Rogo vt mihi cæteri omnes ignoscant quemadmodum ego omnibus ex animo ignosco. Et quanquam peccata huius regni seueram Dei euocent ultionem, precor vt auertere velit hanc suam iustam iram, & cunctis tribuere meliores de Religione cogitationes.) Apprehensa deinde Carnificis manu, " Deus, ait, tibi ignoscat, & faciat te seruum suum: Attende tibi & precare Dei gratiam; ille tibi eam non negabit. Is qui Pauli Apostoli sustulit caput, vnâ sanguinis guttâ lacteicoloris aspersus respuit & euasit Christi seruus; hoc tibi vt contingat opto.) Denique Magistratu iubente proditorem tolli, subducto curru pendit, innocentis animæ præmia sempiterna recepturus. Cum nudaretur pectus, apparuit cilicio ad carnem presso pænas de seipso cepisse: quas etsi hæretici risu plerunque excipiunt, non potuere tamen in tam piè moriente Sacerdote non mirari, & Catholici cum veneratione conspexere.

X. Iudi-

Eius vltima
verba,

X. Iudiciorum verò atrox hoc genus & barbarum, quo per inaudita tormentorum nomina vexati Sacerdotes, ac leuibus fictisque iudiciis damnati tollebantur in crucem, & proditorum ritu semiuui lacerabantur, quantumcunque ijs qui in Senatu Regio erant potentiores videri potuit & honestum & vtile (prudenciam obnubente Religionis odio) Reginae tamen & crudele, & tetrum, & infame existimatum est. Itaque reiectis praeitarum crudelitatum rationibus quas praeendebant ij qui quaestionibus erant praefecti, cessare voluit hos ab huiusmodi cruciamentis, Iudices etiam tantisper à sententia mortis inferenda. Id quod fortasse non tam iudicio tribuendum, aut cum Cambdeno, clementia, quam metui nē cum Galliarum Rege Henrico tertio suscipienda essent inimicitia. Nam is cum sollicitaretur vt demortuo Alenfonio fratri succederet in protectionem Rebellium Belgarum respondit, per Pontificem & canones non licere iungi fœdera cum haeticis; cum ijs praefertim qui iniustus decretis truculentisque supplicijs Sacerdotes innocentes è medio tollerent: Sed fuerit id prudentia aut timoris, acerbitas certè vniuersa ablata non est, sed mutata in praefens exilio, aucta deinde legibus haud paulo leuioribus, torquendietiam iuribus, quantacunque cum iniuria, redditis, vt in loco dicitur. Anno octogesimo quinto septuaginta Sacerdotes eieci sunt, vt ijs quae extorres experiri necesse est incommodis exereerentur; neque id latius; Famam, quā potuere versutiā atque audaciā, & boni nominis odorem deturpare sunt conati. Ex varijs Carceribus vrbs viginti primū selecti qui Henrico Debia Comiti proficilenti in Gallias argumento essent nouum hoc genus manluetudinis & clementia apud eum Regem extollendi. Inter primos fuere *Gaspar Haywodus*, *Iacobus Bosgravius*, *Ioannes Hartus*, & *Edwardus Rishronus* (qui deinde scripsit Historiam de Schilmate, & multa Haeticorum machinamenta detexit). Monitis de migratione nihil libertatis concessum nisi vt praefente audienteque custode cum familiaribus tractarent de sumptu comparando; qui quantulus esse potuit ijs in angustijs? discedendum tamen fuit: Cum imponerentur naui *Heywodus* caeteris antiquior, suo Sociorumque nomine queritur, insontes se exilio mulctari; fidei propagandae causā venisse in Angliam; eius tuendae desiderio libentius mansuros; vitae discrimina, volentibus animis cum solatio Catholicorum, cum spe in cunctos fructus commutatuos: Mortem in votis esse potius quam vitam, quò inconcussam Religionis defendendae voluntatem viui mortuique testari possent. Petunt deinde ostendi sibi literas quibus iubebantur exulare: Non impetrant; sublatis anchoris nauigant: Duobus post diebus, magnam Oceani partem praeteruecti rursus de literis exilij quaerunt, vt fiat copia legendi aut audiendi: Proferuntur. Confestim in capite scriptum apparet; Hi omnes variarum seditionum rei ac conspirationum in Regnam & Regnum, harumque suo ipsorum aut aliorum testimonio, palam in iudicio condemnati, vel earum causa carcere detenti, quanquam extremo digni supplicio, clementia tamen Reginae iubentur hac vice solum vertere &c.

1585.
Immanitas
iudiciorum
displicet
Reginae.

Cambden,
Anno 27,
Elizabethæ

septuaginta
sacerdotes
Ao. vno
eieci in
exilium,
Cambden,
supra,
Ribadenei
ral. 2, c. 38

Fraus Hære-
ticorum &
calumnia,

R z

Quæ

1585. Quæ cum legerentur, qui motus? Quæ lachrymæ? cum intolerandum animi dolorem continere nemo posset: Grauem acerbamq; conditionem suam lamentabantur vniuersi; querebantur se proditos, atque deterrimis calumniis iniuriâ oppressos exulare: Nullum testem in se, nullius confessionum produci posse, qui conspirationis maculam tam grandem, aut confessionis aduersus Reginam & Regnum queat inurere. Rogabant verti vela; in Angliam reuehi; sibi Tribunalibus; quò innocentiam palam demonstrarent, aut vitam sine apud suos glorioso clauderent. Nihil obtinent. Cùm excedissent, noua fraus occurrit depellenda: sparserant aduersarij, metu cruciatuum & mortis petijisse hos omnes transuersionem; vel, quod peius est, consentiendo in quibuldam cum Hæreticis meritos esse clementiam: sed facillè fuit ista diluere cùm exemplo perspiceretur quàm prompti vniuersi essent ad reditum in Insulam quandocunque per superiores suos liceret, nulla tormentorum, nulla mortis acerbissimæ habita ratione, atque interim inuicem se solabantur quod cum Apostolis *digni habiti fuissent pro nomine Iesu Contumeliam pati*.

Galpar
Haywood XI. Hæc cunâ accidère; nunc singulorum rationes inspiciamus, qui quidem ad nostram Societatem pertinuerunt. *Gaspar Heywood* (Frater minor natus *Elizæi*, cuius ante facta est mentio) Filius Ioannis Heywood, Nobilis poëtæ & *Thomæ Mori* æqualis, vigesimo septimo ætatis anno, Artium Magister, & Sacerdos, adiunctus est Societati in domo Professa Romana vigesimo primo Maij anni sexagesimi secundi Post duorum Annorum Theologiâ missus Dilingam, Conscientiæ & controuersas cum Hæreticis quæstiones explicuit annis septendecim, ad Doctoris interea in Theologia, & ad quatuor votorum gradum promotus: Atque ut erat in Hæbræis doctissimus, breuem facillimæque eius discendæ linguæ methodum digessit in tabulas. Huius missionem in Anglicam Messes Gregorius XIII. Pontifex clauum Ecclesiæ eo tempore tenens, & in huius similibus Angliæ salutem, quanto studio prolecutus fuerit testantur literæ ad Bauariæ ducem Guilielmum datæ, in cuius ditione ijs annis verlabatur Haywoodus: In Hæc verba.

Dilecto Filio nobili viro

Guilielmo Bauariæ Duci.

Dilecte Fili, Nobilis vir, salutem. Quod olim monuit Apostolos suos Dominus noster Iesus Christus, hoc etiam nos monet quotidie, *Messis multa, operarij autem pauci; rogate ergo Dominum Messis ut mittat operarios in Messes suam* Rogamus nos quidem, sed debemus etiam pro nostro munere & Ecclesiarum omnium sollicitudine ab eius bonitate nobis imposita, eos quos maximè idoneos esse cognouimus, mittere, & curare ut in hoc negotio Catholicos Principes, in quibus Nobilitatem tuam imprimis numeramus, adiutores habeamus. Postulant Sacerdotes Sodalitatis Iesu qui in Anglia sunt, ut mittamus eò ipsorum studij, & assidui pro Christi gloria atque animarum salute laboris, adiutores: Nominant autem imprimis dilectum filium Galparum

rem

rem Hayvodum Anglum, eius ipsius Sodalitatis Sacerdotem : Sperant enim eius auctoritatem, quæ ibi non modica est, magno sibi vlui futuram. Voluimus hoc significare Nobilitati tuæ: Interest autem summopere ad Deigloriam, quam solum spectamus, atque ad eorum quos mittimus incolumitatem, eos quos mitrimus quàm secretissime discedere. Perspectum habemus Nobilitatē tuam, & causam ipsam & nostrum zelum vehementer probaturam, libenterque Hayvodium in hac tanta necessitate à se dimissuram. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 27 Maij 1581. Pontificatus nostri anno nono.

In Angliam cum venisset vna cum *Guiljelmo Holto* Anno octogesimo primo, absente deinde in Gallijs *Personio* præfuit nostris. In conuentu Sacerdotum, cum disceptaretur de Ieiunij, deque festis diebus dissensit à *Personio*, cupiebatque antiquas Anglię consuetudines ad normam recentiorum Canonum reduci. Hinc natus sermo inter aduersarios Societatis discrepasse *Hayvodum* à *Personio* in pluribus; *Personius* in Apologia negat, nam & in isto accessit ad eius sententiam, neque postea variarunt. Podagræ doloribus frequenter afflictus, non potuit *Campianum* ceterosque equare laboribus. Solutus præterea morbi causâ ieiunij legibus cum carnibus velceretur, non æque omnes libertatem illam interpretabantur. Accidit vt Schismatici vteretur hospitio (hominis ab Catholica non multum dissentientis, & Sacerdotibus propter uxorem quam habebat Catholicam beneuoli.) Pluribus cum Haywodo conuinis (diebus quas vocant Rogationum) paratur mensa utroque cibi genere instructa; Alij cum *Haywodo* & Hospite carnibus, alij cum hospita pilce se reficiunt. Oritur super mensa disceptatio de huiusmodi varietate. Rationem reddit *Haywodus* quam tradunt Theologi multiplicem. Tam vehementer tamen hospiti displicuit variatio vt non mediocriter videretur infensus. Nam non ita multo post prodit in forum, emptoque exemplari Edicti de Sacerdotibus in exilium pellendis, redit ad *Hayvodum*; rogat An illo ipse tangeretur. Vtique, inquit *Haywodus*: at tua in domo securus sum. Irâne verò: At ego hanc tibi securitatem nunquam promisi; neque tantopere mihi placet vestra viuendi sentiendique ratio, vt tui causâ velim caput & bona prodigere. Itaque ex hoc tempore captiuum te teneo. Vxor is lachrymæ & promissa pecunia valere vt noctu dimitteretur. *Tanti est videre quo loco, & sub quorum oculis etiam permittitur utaris libertate. Hayvodum* & tempora indies deteriora, & perpetuis infesta inquisitionibus vt plurimum latere compulerunt. Deo tamen dilponente incidit in casses vbi securitatem quàm maximè sperare potuisset. Nam vocatus in Gallias & ab ipso penè Normanniæ litore aduerso vento reiectus in Angliam, tentus, & in vincula coniectus est. Ducitur deinde cum alijs Sacerdotibus ad dicendum de capite, neque hic tutus à fraude. Etenim ad ingressum Aulae West Monasteriensis ante ipsa iudicium subsellia retractus à ceteris vicinum in conclaue custodiendus includitur. Hominem videlicet doctum & eloquentem noluerunt Socijs esse præsidio. Tum etiam com-

Capitulum 1

1585. mouendos existimauere cæterorum animos, cum quid de illo, quamue ob causam actum esset dubitarent, vacillassetne in fide: an se Regina; cui puellæ puer seruisset) obsequentiorem quam par esset præbuisset! Quod Hopponus tacite insinuarat; & procliuè erat suspicari. Sed reductus ad carcerem nullis abduci promissis, nullis terroribus concuti potuit. Cum vertisset solum, migravit Dolum Burgundiæ. Isthic sapius ab inimis de nocte, veneficarum præstigijs, malo dæmone exceptus est alapis atque verberibus. Post varia remedia, posito super cubiculi mentam Venerabili cum lumine, sperauit frustra quietem. Nam intempesta nocte consuetus hospes ingressus (formam gerebat obscuræ felis) factâ Venerabili profundâ teuerentia, extinguit lumina, tum *Herwoodum* rursus infestare aggreditur: Neque fuere reliqui eius Collegij Socij immunes. Ambulanti præterea per agros cum Socio, occurrere aliquando factæ mulieres duræ, maturatogue gradu medios accepere; tum leuiter vtrumque tetigere cubito, cum sereno vndique celo, exorta subito tetra nubes duos operuit, atque oppidò perplutos remisit domum, mirantibus cunctis cur in solos illos tantum aquarum, cum vndequaque summa esset serenitas. Post quatuor annos profectus Romam, deinde Neapoli confedit. Literæ Neapolitanæ tradunt quauis pia de causâ facili fuisse ad lachrymas, siue super mensâ legeretur, siue cum Sacrosanctum Sacrificium ipse faceret, siue de rebus Sacris esset sermo; nihil singulare in vltima senectute parari sibi voluisse, consuetis contento; ad campariæ etiam sonum promptissimum, siue ad laxandum animum pulsaretur, siue ad colligendum; vt ex subita oris motuumque compositione intelligeretur celeritatem non tam laxamento quam obedientiæ tributam. In mortu proximum rursus incurrit malus dæmon, insufurrans æternis pœnis addicendum eo quod rectâ fide destitueretur. At ille elatâ voce Patrem mendacij compellans: "Mentiris, inquit; nam ego rectæ fidei causâ & carcerem & exilium passus sum, & nunc pro eadem tuenda morior extorris; quid quod aduersus Hæreticos eam blasphemantes multis annis de cathedra decertauis? Plura obij. entem hoste, mendacij semper redarguens, tandem vt cuiusnam auxilio potiretur victoriæ palam esset;" "Gratias, inquit, ago tibi dilectissima Domina Mater Dei mei, quod in subsidium mihi venire dignata es, & immitem hostem volueris propulsare.) In qua voce placidissimam animam reddidit Creatori, nono Ianuarij anni nonagesimi octauis, cum annos ætatis expleisset sexaginta tres, Societatis initæ triginta sex, Professionis viginti octo. Quæ vitæ mortisque testata encomia facile tetrum odorem depellunt, quem Hospinianus in sua Iesuitica Historia (leu conficta potius fabella) afflare conatur viro qui cum pietatis & prudentiæ laude ad extremum vsque spiritum vitam exegit. Quanam enim ratione is qui in minimis erat obsequentissimus, literas ad exteros mitteret ijs celandas quibus antequam mitterentur ostendi in mandatis erat? quo vero consilio ostenderet quæ probari non potuerunt? pietas igitur à mittendis, prudentia à scribendis deterrebat, quando ne scribi quidem oportet ea quæ vtrum probanda sint merito dubites: deinde quæ esse potuerunt ordinationes Superiorum circa Sacramen-

tum

tum poenitentiae tam admirandae, quae dogmata alia tam inaudita, ut ne ad au- 1585.
res quidem Generalis *Claudij* peruenire potuerint, nisi narrante *Haywodo?*
quod *Holpinianus* vult esse in literis: Quas cum ipse non existimauerit esse
in lucem edendas integras, & post viginti annos mancas recitauerit, eo fictio-
ni propinquiores demonstrat; praeterquam quod in annorum Societatis, &
Professionis numero, multum aberrat a vero; & non vnum *Haywoodum* hac
caelumnia conspurcare, sed & *Campianum* & *Personium* & praecipue *Garnet-*
tum faedissimis prolcindere pergit iniuriis, ut falsis indicibus vltim esse, aut
fallere voluisse necesse sit, & quae ex face ea tota fabula in auras emerferit
prudens quisque atque consideratus perspicere non difficulter queat.

XI. *Jacobus Bosgravius* Godmanstonij in agro Dorcestrensi natus, Rhetoricae & Philosophiae dedit operam Romae; in Societatem cooptatus decimo septimo Nouembris anni sexagesimi quarti: In Germaniam deinde & Poloniam profectus, Sacerdotio initatus est Olomucij anno septuagesimo secundo. Tum Rhetoribus, Philosophis, Mathematicis, de Religione quaestio-
nibus, Graecis etiam & Haebraeliteris explicandis annos duodecim inlump-
sit. Anno eius saeculi octogesimo, recreandae inter caetera valetudinis gratia
in patriam redux, quam carcer medicinam aegritudini facere posset confestim
experiri necesse habuit. Nam breui interuallo captus, in summi Tribuni se-
dem datus est custodiendus. Isthic fortitudo in perferendo, scientia in dicen-
do quantum imbecillitati corporis emineat palam ostendit. Volitabant per
ea tempora *Walkerus* & *Fulkus*, & huiusmodi permulti errorum Magistri,
audi gloriae; quicum vinculis onustos Sacerdotes, quos non poterant lupe-
rare argumentis, clamoribus grauassent, victoriam suo de cerebro natam in
vulgus spargebant: *Bosgravius* igitur, *Sherwinus*, *Hartus*, & alij, ne quid Re-
ligio damni pateretur ab mendacio, publicam disputationem petunt ijs con-
ditionibus, quae (si seruatae) non rumore falli sinerent, sed ipsa re veritatem
docere possent eos qui audirent: Neque refugere videbantur aduersarij: In il-
lius anni mense nono, *Georgius Caræus* ei sedi Praefectus, ad Commentarien-
sem transmittit mandata, ut si inter Papistas (quo nomine per ludibrium vo-
cabat Catholicos) si, inquam, essent qui Religionem suam cuperent disputan-
do defendere, Capita conscriberent, nominibusque defendentium appositis
pararent se ad conflictum; breui post tempore se quo loco, quo tempore, &
quibus conditionibus disceptatio ineunda esset significaturum. Scribuntur
Capita, adduntur nomina, traduntur obsignata, mittuntur ad Caræum, & ad
pseudo Euangelij Ministros. Non placent istis quae a Sacerdotibus collecta
sunt argumeta certaminis; dant alia, quae nostri non recusant; Dies dicitur vi-
gesimus nonus Decembris, Thomae Cantuariensis sacer: magna est expectatio
diei & concertationis. At aduersarij diem non expectantes, *Bosgravius*
& *Hartum* rapiunt in Arcem cruciatibus non disputationibus exercendos.
Nam *Sherwinum* pridem ipsis nonis eius mensis eodem transtulerant, & deci-
moquinto & vndeuigesimo diebus crudelissime torserant, quo firmior, sci-

*Jacobus
Bosgravius*

Catalogus
Romanus
Ai, 1560,

Capitum

Petit cum
alijs publi-
cam dispu-
tationem,

1585. licet, esset ad certamen literarium sustinendum, quod deinde cum *Campiano*, uti memorauimus in initum est, *Bosgrauio* quidem præsentem cum alijs, quanquã nemini præterquam *Campiano* & *Shermino* dicendi potestas fuit. Respondenti deinde *Bosgrauio* de capite tria obieiebantur. Negasse Regiñe supremam potestatem in spiritualibus: Interrogatum de Bulla *Pij* nihil certi respondisse: Auditum accepisse Pontificem, Hispaniarum Regem, & magnum ducem Hetruriae in Reginam conspirasse, neque id Magistratui Anglo detexisse. Quasi verò quidquid huius generis auditu accipitur id à singulis debeat confestim ad Magistratũ deferri cum quo fundamento dicatur incertum est, & plurimæ sint viæ multo certiores quibus ista cum primum concipiuntur ad Magistratus perueniant. Consensisse autem cum *Campiano* & cæteris ad tollendam Reginam (quæ feralis sententiæ causa fuit) qui potuit is qui maximis regionibus disiunctus tam multis annis tamque suis ignotus vitam egit ut maternæ etiam linguæ obliuisceretur; neminem autem eorum quibuscum conspirasse accusabatur nisi cum in carcerem venit conspexisset: *Sed vilis est vita cuiuslibet quem qualibet de causa oderis*: atque ita iudicari Hæreticorum rationibus vtile existimabatur. Attamen hunc capite inter cæteros damnatum non necesse, sed exilio mulctarunt, ea fortasse de causa quod *Stephanus* Poloniae Rex illum pridem ab *Elizabetha* repetierat, magno cum ornans præconio in hæc verba.

Stephanus Dei gratia Rex Poloniae,

Magnus Dux Lithuaniae, Serenissimæ Principi

Dominae Elizabethæ, eadem Dei gratiã, Angliæ.

Detinetur iam pridem vinculus in Regno Serenitatis Vestræ *Iacobus Bosgrauus* Theologus Societatis *Iesu* & Professor in Academia Vilnensi nostrã, (ad cuius pietatem & Doctrinam ora multi obuertunt sua) nullam aliam; ut audiuius, ob causam nisi quod Catholicam Romanam Religionem cum lacte ipsò materno hauitum complexus, nauiter adhuc profiteatur. Equidem non dubitamus quin Serenitas vestra intelligat quanti interfit hominem pietate & eruditione præstantem ab Academia ea quam ipse quasi excolere diligenter expetat tanto abesse tempore. Nos quidem certè absentiam eius rei literariæ multum incommodatissimè perspicimus, quæ causa est ut diligenter à Serenitate Vestra petamus, velit in gratiam nostram cum Theologum liberum nobis transmittere, ut in pristina locatus statione pietatem literalque bonas nostros edocere pergat, qui Ecclesiæ & Reip. magno futuri sunt vsui & ornamento. Non dubitamus Serenitatem vestram pro sua erga nos benivolentia hunc hominem donaturam esse, neque commissuram ut cum Serenitatis vestræ hominibus Religione quã libet in Regno nostro pijs esse liberum sit, nostris capitale esse debeat; cum cæteroqui speremus breui futurum esse ut Serenitas vestra benignitate & clementia sua Regia cæteros itidem Catholicos iubeat esse liberos. Fecerit Serenitas vestra rem humanitati consentaneam, nobis vero admodum gratam: quam bene ac feliciter valere cupimus. Datum Niepolomicijs die vigesimo nono Ianuarij, Anni Domini M. D. LXXXIII. Regni vero nostri

vero nostri anno septimo. Tantam autem humanitatem nondum n. 1587.
 duerat *Elizabetha*, quin rem iudicio permiserit experiendam, ut si quæ cau-
 sa iusta reperiri posset damnandi non parceret; cum nulla reperta esset quasi
 in gratiam Regis remitteretur. Rursus igitur in Poloniam ab litore Gallico Exulat
 profectus, reliquam in ea Prouincia consumpsit ætatem, trium votorum Pro-
 fessus Calizij vigesimo quinto Aprilis Anni sexcentissimi quarti, atq; vnde-
 gesimo post anno septuagenario maior, sexto Calendas Nouembres duplici ex-
 ilio liber migravit è vita, laboribus & cruciatibus repositam lauream accepturus.

XIII. *Ioannes Hartus* antequam in Societatem admitteretur sociustribula-
 tionum, ut primum in hostium manus venit missus est Oxonium, qua in Aca-
 demia gradu Baccalaurei in Theologia insignis fuerat, & quoniam ad ex-
 cellentem doctrinam (omnium enim Sacerdotum eius temporis doctissi-
 mum prædicat Camdenus) species oris & totius corporis dignitas accesserat,
 sperabant, si non argumentis, at blandimentis atque promissis, & veteris Aca-
 demie gloria capiendū. Duos vel tres menses illa tenuit aucupatio. Cum oleum
 & operam perderent, remittitur Londinum ad carceres. *Bosgrauius* & *Sher-*
winus additur comes in summi Tribuni sede primum, tum vnà ad Arcem Cruciatu;
 rapitur. Rei capitalis cum Briantio & locijs damnatur. Post sententiam rursus
 sermonibus & cruciamentis aggrediuntur quater omni armorum gene-
 re munitam constantiam; demittunt in caueam viginti pedes in terra
 profundam, aëre humido, pædore & tenebris horridam: Post nouem dies
 extractum atque eò paratiorem, scilicet, ad luctandum committunt cum
 Reynaldo inter hæreticos Doctoris nomine gloriante, ut quod vexationi de-
 rat argumentis euincerent. At ille ex infirmitate fortior, prostrato aduersario,
 quanta sit veritatis vis præ inani titulo facile demonstrauit. Perseuerantem in
 sententia onerant ferro, tum alios quatuor supra quadraginta dies rursus in
 caueam demergunt. In istis vnus & alter abijt annus, ut non immeritò ex com-
 miltionibus vnus scripserit, "*Ioannem Hartum* difficile & diuturnum certa-
 men subiisse: quieto tamen pacatoque esse animo.) Atque hæc cum præter
 Iudicis sententiam, præterque legum ordinem, priuatorum hominum arbi-
 trio ad vnus hominis animum infringendum commutandumq; excogitata,
 proposita gesta sint (nam damnato non plus irrogandum est pænæ quàm sen-
 tentia postulat) videre est quàm iniqua cõditione apud huiusmodi humanitatis
 expertes viros Sacerdotes detinebantur, vbi quod cuique liberet cruciamenti
 genus inferre licitum statim esset; tum certe quantum illis decedit honoris,
 quod nè vnum quidem nostrorū tot machinamentis à sententia dimouere po-
 tuerint, tantum triumphatori Christo accedit gloriæ, qui veritatem & virtu-
 tem omnibus Dæmonis artibus reddidit potentior. In exilium deinde cum
 primis eiectus, *Viriduni* Societatem inijt, quam tanto ardore in vinculis expe-
 ctierat ut iam tum cenferetur coopatus. *Viriduno* Romam atque in Poloniam Exulat,
 missus, *Iaroslauij* diem clausit extremum, decimo quarto calendas Augusti
 anni consequentis. Septem deinde post annos cum aperiretur sepulchrum ut Mortitur,
 ex alieno Annales Ia-
rosslauien-
ses, Ai 94.
& 95.

1587. ex alieno in nostra transferretur, repertum cadauer integrum digniori loco conditum est. Cùm autem hæc exilij pœna benignitati Reginae tributa sit qualis ea & quanta fuerit, leges eodem anno octogesimo quinto in Sacerdotes & profugos constitutæ demonstrant. Nam cùm hi viginti, (quos dixi) deportati fuissent duodecimo calendis Februarias; in Martio sequenti proscripti sunt Sacerdotes vniuersi qui à primo anno Elizabethæ initiati, & qui deinceps initiarentur, atque intra dies 40. iubentur abire regno. Qui redirent, & qui reduces acciperent, fouerentque hospitio, illi Maiestatis, hi Feloniæ, hoc est, Capituli rei, & bonorum omnium ærario Regio inferendorum iacturæ obnoxij dicebantur. Educati etiam in Seminarijs si non redirent intra sex menses, eodem cum proditoribus ordine cenlebantur. Is qui iuuenem mitteret ad Seminaria quadringentis aureis, qui mitteretur hæreditate excidebat, ni redux se legibus, hoc est, Hæresi accommodaret. Qui subsidia profugis conferret, is omnium facultatum facturus iacturam & carceri perpetuo erat addicendus. Præclara sanè & omnibus sæculis prædicanda clementia.

Initia & progressus turbarum in semina Anglor, de vrbe,

Falsi Fratres,

Aemuli,

XIV. Hæc dum à Magistratu Hæretico aperte geruntur in Anglia, quò pulsus Pastoribus facilius gregem perdat & dissipet, eundem occultè cuniculis humani generis teterrimus hostis oppugnat, fouendo quos paratos inuenerat extra Insulam ad concitandas turbas, & nouas in Insula commouendo. Anno post sesquimillesimum 79. communibus votis expetita Societas, Rectorem Seminarij de vrbe dederat *Alphonsum Agazzarium* Senensem, hominè industriū, & sedulū, atque ad pietatem & rem promouendam accommodatissimū, & (quod in omni externa gubernatione prouidendum est) amantem gentis & causæ: Hic auctis Seminarij possessionibus, tam magnum ad Religionis incrementum in auditorū suorum animis desiderium excitarat, ut ijs nouem quibus rexit annis, centū fere operarij in Messè mīsi numerarentur, nouendecim in Societatem nominis *Iesu* sint adscripti. Quid ageret fraudulentus serpens? Veteri Politicorum omnium instituto, Senatus Angliæ quadruplatores ubiq; alebat fouebatq; qui simulata Religione ac pietate cùm in piorum consortium ac in ipsa Seminaria lubdolè irrepissent, veris ficta miscentes, quidquid agebatur Rhemis, aut Romæ, & quidquid dolosa mente ipsi sibi cōminteabantur agitari, Senatui per literas, vel per cōsimilis farinæ nūtiōs suggerebant. Pars etiā ducta æmulatione, vel quod *Alani* & *Personij* consilia non probabant, vel quia consilijs non semper ipsi adhibebantur, pacem seminariorū & quæcunq; alij in rem Catholicā conferre studebant, conabatur turbare. In illis fuit *Vauxius* quidā, quem detectū Inquisitores vinculis coercuerunt: Et *Salomon Aldredus* *Walsinghamij* deinde aperte familiaris; & *Fisherus*, in iudicio demū de fraude conuictus. In istis, *Carolus Pagettus*, *Thomas Morganus*, *Thomas* & *Franciscus Throckmortoni*, *Paræus*, *Griffithius* & *Batsonius*, qui potentiorum quorundam partibus adherentes, *Gregorio* & *Sixto* Pontificibus spem faciebant mitius in Anglia agendum cum Catholicis si *Alanus* & *Personius* abstinerent à scribendo, & ab reliqua negotiorum ad Angliam pertinentium tractatione: tum etiam maxime, si qui essent ex Societate *Iesu* euocarentur ex Angliā, neque

neque in posterum alij mitterentur; deinde (quod mirere à Catholicis proficisci potuisse) tantis viris luadere conati sunt, crudele esse mittere innocentes Sacerdotes ad certissimam in Anglia carnificinam cum exigua spe fructus; rectius impendi posse lumpus Pontificios, si priuatis quibuldam liberaliter succurreretur, quam si in Seminaria conferantur, infirma videlicet & imbecillia Religionis adiumenta: Denique disciplinam Collegij de vrbe calumniantes, aptiorem aiebant pueris esse quam viris formandis, ijs præsertim viris qui cum in Academijs adoleuissent, pridè sibi ipsis moderandis videbantur idonei. Que cum in experti atque inexercitati in vrbe Catholici huius nationis arbitrantur rationi proxima, procliuè erat dissentionem inter Seminaristas ipsos atque ab Superioribus alere; cum illi si quid licentiæ negaretur facile quererentur, & faciles gentiliu luorum aures haberent apud quos querelas deponerent; Hi verò à constituto non facile discederent. Tum occultioribus machinamentis ad pietatem propensos animos aggrediens, pietatem malus ipse dæmon simulat. In medio ponit quæstionem, Quis status excellentior? Eorum qui se voto adstringunt nè quid operis etiam probatissimi præter superiorum voluntatem moliantur? An qui Collegij sponcione de Sacerdotio suscepta, confestim alacres ad pericula, ad insidias, ad ergastula, ad cruciamenta, ad cruces propagandæ fidei causâ procurrunt? *Vtque est Inuenilis ardor audentium plerumque alacritatis, quam consideratorum hominum lenitudinis studiosior, vadunt frequentes in istam sententiam, & Sacerdotum hanc promisso obligatam liberalitatem, omnium ordinum sponcionibus anteferendam esse magnis animis contendunt.* Abeunt dies sat multi in ista disceptatione; ardent utrimque animi; cavitque aduersarius, ut nè, sicut in scholis, voce bellum gereretur, animo pax coleretur; dum voce contenditur, ferit ipse intus in animo amaritudinem, & Seminarium in partes diuidit distrahitque; non iam ad augendam inflammandamque pietatem, sed ad partium studia res pia conuertitur; depresâ vniuersim propositi Religiosi existimatione, pedetentim Superiores Religiosi negliguntur. Tum quandoquidem *non vna artes ad omnia cõsque quaque nequitiam profunt* (non minus varius ipse quam fallax) Quoniam omnibus luadere non potuit quod proposuerat, quos ad vota Religiosa propensiores animaduertit, suis ipsorũ relinquit consilijs; abeant ad Religiosos ordines, modò nè Societatem Iesu amplectatur: Vno penè tempore septem ad Fratrum Prædicatorum laudatissimum ordinem profugiunt: Utinam animo sat consulto, & constanti. Nam uti incijs Superioribus Seminarij, proprio ducti ingenio, tantum onus suscipere, pari deinde inconstantia susceptum non longo post interuallo plerique deposuere & à Seminarij præclaris ornamentis, & ab Religiosissimi ordinis splendore deiectioni. *Capita disfidij,* fuerè, is in primis quem olim *Personio* in Academia Oxoniensi inuidisse diximus; tum illi omnes quos cum tædium Disciplinæ in Superiores armasset, re per Episcopos Placentiæ & Castri diligenter examinata, iubente *Sixto* quinto dimissos, varij deinde exitus & plerumque infelices excepere.

1587. Nam *Tydderus, Shawe, Bell, Maior*, Sacerdotes, fidem cum castimonia exuere: *Giffordus & Gratleyus* non sat cautam cum VValsinghamio alijsque Hæreticis familiaritatem colentes literarumque commercium, suo bono non diu latuere, Illi Parisijs, huic Patauij, eodem mandante Pontifice, inecæ sunt manus: Et *Giffordus* quidem re iudicata condemnatus, Lutetiæ in carcere multo cum dolore præteritarum transactionum mortuus est. *Gratleyus* Romam perductus, & apud Inquisitores sat multis annis asseruatus, in Apulia deinde extorris superuixit. Alij in Angliam profecti, consimilibus artibus Insulam vniuersam atque ipsos fide tuenda sacros carceres plurima in *Alanum* & in Societatem inuidia compleuere, *Alanus* hoc tempore Romæ domicilium fixerat; huius auctoritas atque *Personij* industria ad componendos Alumnorum animos plurimum valere: Inter cætera ad quietem tantata remedia illud etiam propositum, vt Rector daretur Anglis Anglus, quicum familiarius fortassis, & maiori cum fiducia, si qua viderentur grauamina, communicarent. *Guilielmus Holt* primus eum locum sortitus est, exeunte anno octogesimo sexto; deinde isto in Flandriam missus, *Iosephus Creswellus*: Quo anno in Purpuratorum Patrum Senatuum *Alanus* cooptatus, quo dignitate eminebat, eo potentius ad omnem conciliandæ conseruandæque pacis rationem adlaborabat: Et Romæ quidem præsentem colebant verebanturque; absentem in Anglia non deerant qui amulatione ducti calumnijs insectarentur, & quod Hispanis nimium obnoxius, & quæd cum Societate nimium coniunctus videretur: Iidem videlicet de quibus ipse ante initam dignitatem, sic ad Rectorem de vrbe quibusdam in literis, "Illustriissimo Protectori illud tantum scribo, vt auertat aures ab otiosis & inuidis quibusdam hominibus, qui Patrum & Collegiorum officia omnia dicunt esse in potestate nostra &c.) Quæ eadem querimonia, verso nomine, in Societatem iactabatur, quasi nobis omnia parerent, nostris consilijs cuncta in Anglia, & extra Angliam gererentur. Quam longè verò illa querela propagata sit, & quàm acerbo cum fructu, hic compendio narrare non incongruum duxi, & plurium annorum tempestatem paucarum paginarum angustijs coercere potius quàm reliquam Historiam perpetuis inuoluendo fluctibus nauisem lectori excitare.

Continuata Patrum Missio in Anglia, Thomas Mettamus, X V. Antequam *Heywodus* & ceteri exularent, *Thomas Mettamus* Sacerdos, ætate, doctrina, & virtute venerabilis, post decem circiter annorum perpeffos carceres, in Societatem cooptatus est; sic enim de illo *Personius* ad Ribadenciram, decimo septimo Calendas Octobris anni octogesimo quarti. Quod attinet ad nostræ Societatis homines in Anglia, duo Presbyteri fuere occisi, *Campiannus* & *Cottamus*: Carceribus tenentur quatuor, *Heywodus* & *Bosgrauus* in Castro Londinensi, *Metamus* & *Pondus* in *Wisbicensi*, quorum hi duo manent &c.) Et certiores literæ *Mercuriani* Generalis ad ipsum *Mettamum* datæ. Magnam (inquit) ex litteris Dominationis Vestræ ad *Darbishirum* nostrum scriptis cæpi in Domino consolationem, propter illud Sanctum & salutare desiderium quod in ipsis ostendebat; quod cum

cum ex Spiritu Sancto esse non dubitemus, iniuriam facere omnium do-
 norum ac gratiarum largitori vereremur, nisi nos quoque ex parte nostrâ
 Dominationis vestræ votis coopereremur, & consolationi quantum in nobis
 est prospiceremus. Quare pro ea quam nobis Christus quanquam indignis
 dedit in hanc Societatem potestate, Dominationem Vestram in nostrum gre-
 gem recipimus, & huic nostro, qualecunque est, corpori adiungimus, eamq;
 ex nunc quasi viuum & verum membrum in Spiritu amplectentes, omnium
 nostrorum seu laborum, seu meritorum, seu gratiarum participem facimus.
 Speramus equidem diuinam bonitatem, cuius propriam est desiderium pau-
 perum exaudire, hoc etiam nobis aliquando concedaturam, vt Dominatio Ve-
 stra istis ærumnis erepta, nostra sit non solo animo & affectu, sed re etiam
 ipsa & opere. Sed tamen si diuinum beneplacitum aliud quidpiam sta-
 tuerit, Dominum orabimus vt sempiterno fœdere saltem in Cælo coni-
 ungat. Interea verò quamdiu ita tulerit Domini voluntas, non minus ex-
 istimare debet se esse Societatis, licet in vinculis, licet corpore admodum de-
 situtus: Quin potius quo maiora & acerbiora pro Christo pertulerit, eo mag-
 is existimare debet se coram Domino, qui corda intuetur, Christi discipu-
 lum, & Societatis verum esse filium. Est tamen quod moneam, vt Domina-
 tio Vestra consilium suum, concessi onemque hanc nostram, nemini temere
 aperiat, nec omnino nisi & nullum periculum, & aliqua magna utilitas appa-
 ruerit. Nos autem Dominum *Iesum* Christum precabimur vt Dominationis
 Vestræ animam suis benedictionibus largè præuenire, & virtute ex alto in-
 ducere dignetur, vt condignis operibus tantæ vocationi respondere queat, &
 illam nec persecutio, nec gladius, neque instantia, neque futura separare pô-
 sint à charitate quæ est in Christo *Iesu*, qui est super omnia benedictus in sæ-
 cula. Amen. Romæ quarta Maij Anno millesimo quingentesimo septuagesi-
 mo nono.) Hunc literæ Romanæ anni nonagesimi secundi hoc ornant Elo-
 gio: " In Anglia Sanctus Christi Confessor *Thomas Mettamus* morte Iusto-
 rum moritur in Custodia, quâ propter fidem Catholicam, septimum iam &
 decimum annum detinebatur; Martyrio eo molestiori quo diuturniori. Ve-
 nerat etiam in Angliam *Guilielmus VVestonus* anno octogesimo tertio: Is qui
 veneratione *Campiani*, adiecto *Edmundi* nomine, multam & arduis perfe-
 rendis, & ex virtute præclarè factis sibi & Societati, etiam apud aduersarios,
 excitauit existimationem. Tum anno octogesimo sexto *Henricus Garnettus*
 & *Robertus Southwellus* numerum & splendorem auxere operariorum. *Gui-*
lielmus VVestonus ortus Maidstonij in agro Cantiano, & *Campiani* in Acade-
 mia Oxoniensi æqualis, postquam ad fidem Catholicam animum adiecisset,
 annos natus viginti quinque Romam proficiscens adscriptus est in Societatem
 ipsis nonis Nouembribus anni septuagesimi quinti, atque anno sequenti à Pro-
 uinciali Beticæ deductus Montiliam. Peracto Montiliæ tyrocini) aliquanto
 tempore Philolophiam repetijt Cordubæ (erat enim in Artibus Baccalaureus) &
 audiuit Theologos: tum vno aut altero anno reliquis Societatis Ministerijs
 cum

1587.

Moritur;

Guilielmus
VVestonus,
Henricus
Garnettus,
Robertus
southwel-
lus.VVestoni.
Initia,Vide Per-
altam in
cuis vita.

1587. cum insigni fructu adhibitus est Gadibus primùm deinde ad Sanctum Lucam, & Hispali, ad Anglos præcipuè ijs in emporijs iuandos; quanquã & ad indigenas eius pertinuit industria non sine opinione illo etiam tempore sanctitatis. Notabatur enim iam tum in illo indefessum precandi studium cum corporis aspera tractatione coniunctum, humilitas etiam singularis quam innata affabilitas condiebat. Qui eodem cum ipso utebantur cubiculo frequentissimè nixum genibus reperiebant, vt studendo orare, & orando studere videretur: tum etiam sub mensa incuruum nè quies ipsa sine molestia esset, humilia verò culinæ obire officia illi erat propè quotidianum. Anno octogesimo secundo vocatus in Angliam, nouam vestem interiorem quam paratam ad iter reperit, intactam reliquit veteri contentus; equum verò de via confestim vendidit, & pedes confecit iter in Gallias, vbi cum *Personium* conuenisset, acceptis ab eo literis ad notam non procul Londino domum, amicè quidem habitusest, sed vt erant illa tempora timoribus suspicionibusque plenissima, non ausa est hera tantum hospiti ignoto fidere vt sineret pernoctare: itaque honestè dimissus diuersum carpit iter Londinum versus, ne si communitritoque incederet à quopiam fortasse maleuolo obseruaretur; cum enim indicia à *Personio* data Hera non agnosceret, nouumque videretur *Personij* nomen, *Westonus* ipse aberrasse se domo existimabat, vel nouos inquilinos infedisse: paucos verò post dies incidit in Sacerdotem qui ad eandem domum deductum Heræ commendauit; illa facti pœnitens, & metum ipsa suum accusans, hominem colit, & viam ad multorum Catholicorum notitiam aperit. Hinc Philippum Arondeliæ Comitem anno insequenti reddidit Ecclesiæ, & ad vitam summa cum laude pietatis & moderationis instituendam salutaribus præceptis instruxit, alios complures in viam reduxit, firmavitque Catholicos. Duobus annis libertatem vltro citroque commeandi retinuit; tum dolo malo captus, in atrium Wintoniense Londini datus est in custodiam. Illustrissima Arondeliæ Comitissa habitu mentito intromissa in carcerem obtulit pecuniâ libertatem redimere: At. " Nequaquam, inquit *westonus*; Non mihi hæc captiuitas obuenerit pecuniæ causa; pecuniâ, me volente, non redimetur: Deus cum volet eorum animos qui me hic clauerunt permouebit vt restituar libertati; in eius Prouidentia conquiesco.) In atrio Wintoniensi nauta quidam tenebatur quem ad exportandas occultè merces conduxerant nocturni fures; hic cum frequens ad *Westonum* seruitij causa itaret, pecuniolam aliquando petijt, quâ libertatem emere sperabat: " Dabo, inquit *Westonus*, at tu libertatem non impetrabis; prouide itaque animæ tuæ, eamque in tuto colloca) simulque quid esset agendum docuit; quæ ille cum auide & sæpius audiuisset factus Catholicus damnatur. Quæsitus ad carnem Caluinisticam cum ceteris facinorosis ante supplicium pro more sumendam, professus se Catholicum reculauit. Tum oblatâ vitâ & libertate si omisissis nostris eorum rursus rationes sequi vellet, perstitit in fide recens recepta constans, & miseram hanc vitam certâ spe gloriæ sempiternæ commutauit.

Alter

Capiturnec
vult redi-
mi pecuniâ

Nautæ cõ-
uersio,

Alter quamuis Catholicus inducere in animum non poterat vt quæ olim ^{1567.} peccauerat fateretur, sperans inediã & cætera carcerum duritiæ fidei causa ^{Et Catho- lici despe- rabundi,} toleratã labem omnem contractam eluere: sefellerat eum malus dæmon, & vanã primũ lætatum spe, demum in desperationem adactum turbã suorum alleclaram in conclaue vbi iacebat irrupentium obsidebat. Adit hominem *Vestonus*; solatur; hortatur; spem facit impõrtunos hostes effugandos si se Christi instituto & Ecclesiæ moribus accommodet, rogando quædam aperit illi viam ad reliqua, donec vero oborto dolore factus sui ipsiusmet acculator, quos singulos prius conspexerat recedentes, nunc turmatim fugatos stare cernit ad ostium minantes si progrediretur: Euincit tamen atq; ab omnibus liber, salutariis Sacramentis donatus & refectus, ad reliqua carceris incommoda cum merito sustinenda munitus est.

XVII. Apud Wisbicum in finibus Cantabrigiensibus & Norfolciensibus Arx est loco humidissimo posita, paludibus vndequaue cincta. Huc Magistratus Hæreticus Sacerdotes complures Londino transtulerat; eo fortasse animo vt quos puderet publicè plectere, loci pestilentia conficeret; vel certè vt frequētissima ciuitate absentibus & annona esset arctior, & minor cum proximo de salute æterna agendi opportunitas. Isthuc *Vestonus* post aliquot annos transmissus reperit supra triginta Sacerdotes Catholicos & Laicos quosdam summã mentis equabilitate, animorum ^{sacerdotum proborum in arce wisbicen viuendi ratio,} concordia integerrimã; admirabili actionum omnium diurnarum nocturnarumque dispositione cælestem imitantes vitam: erat frequens precatio, lectio diligens, diuinarum literarum in certas horas distributa interpretatio; nihil nisi Sanctum in suorum aut heterodoxorum aures oculosque incurrebat. Hi aduentu *Vestoni* læti (quem fama Sanctitatis & Doctrinæ & multarum pro Christi fide perpeffionum præcucurrerat) cum adhibent adiutoiem, & penè ducem eius quod susceperant propositi: Ipsum in disputationibus de dogmatibus Controuersis posuere moderatorem, ipsum Græcæ & Hebræicæ linguæ interpretem; ipsum congregati auidissimè de rectæ vitæ legibus differenter audiebant. Et erat illi vitæ genus de quo sibi meritò omnes promittere possent ea quæ essent diuinissima. Nam inter precandum noctes iungebat diebus, vt Sacerdos qui erat ei contubernalis assereret, toto anno non vidisse se in lecto stratum, nisi paucis diebus cum esset æger; reliquo tempore aut stans, aut sedens, aut in genua procumbens orabat, somni aliquantulum carpens tum solum cum opprimeretur; inter æquales humilis, in alloquijs mitis in se seuerus; in reliquos facilis, omnes pij ac prudentis viri partes adimplebat. Post annorum aliquot curriculum inducuntur, fidei quidem causã detenti, ^{Vnde nata turbatio,} at acerbo atque inquieto ingenio, & in Societate malè animati homines duo; Is videlicet quem sapius dixi vir inuidus, & Doctor quidam medicus; quorum libenter parco nominibus, quoniam licet iudicio ipsi suo à Societatis rationibus dissenserint, eamque verbo sapius & scripto laceffuerint; quo tamen loco eorum nunc nomina scribenda sint, Dei Iudicio permit-

1587. tendum esse arbitror; quando ex relationibus vnde ista hauriuntur ea cognoscere poterit curiosus quisque lector; & *fama mortuorum quo-quo modo possis non consulere à natura alienum est.* At hi duo natura indomiti, & cuiusvis impatientes disciplinæ, cum sibi ex antiquioribus tertium ingenij similitudine adiunxissent (mortuo præsertim *Thoma Mettamo* qui auctoritate sua hunc caterosque aliquovique continuerat) omnia fastidire; diuinarum literarum prælectiones negligere; dicentem ad congregatos *VWestonum* carpere; nihil sibi velle præscribi; non horas, non exercitationes, non precandi studentium tempora; soluti denique legibus vagam incertamque viuendi rationem ad amare: *Utque est libertas* (quantumuis licentiæ proxima) *ad coniungendas amicitias uehemens illecebra,* applicant se non pauci ad horum familiaritatem, & domum vniuersam in partes dissecant. Inde nate computationes, contentiones, clamores, iurgia; ad manus etiam venit nonnunquam, nulla clericalis ordinis habitâ reuerentiâ. Ita *otium semper vitiorum omnium ianua est:* Utque ruptis aggeribus nihil ab inundantium aquarum mole tutum est, ita hic nihil Sanctum, nihil ab intemperantis linguæ & vitæ hominibus immune esse potuit. Itaque moderatiore octodecim Sacerdotes cum *VWestono* & *Pondo*, cæterorum vitato commercio apud se habitant, nè quod necesse erat scandalum nasci in omnes propagaretur. Non-dum à summis Pontificibus datus fuerat in Anglia laborantibus Presbyteris Superior aliquis; vnusquisque eo ardore quo ex Seminarijs redierat opus susceptum persequeretur; si quid ardui, si quid insoliti accideret, id aut inter se inuito priuatim consilio definiebatur, aut ad eos ibatur quos Parentes in exilio experti fuerant; quidam ad *Alanum*, quidam ad Societatem, prout opportunum cuique esset confugiebant. Hi octodecim quos dixi quoniam *VWestonum* commodum sibi ad officia pietatis & doctrinæ adiutorem fenserant, scriptis ad *Garnettum* litteris (ad quem iam cura Societatis in Anglia deuenerat) rogant ut liceat *VWestono*, quantumuis reluctanti, eorum rationibus præesse, & non conscientias solum, sed omnem diuinarum nocturnarumque actionum cursum regere. *Garnettus*, ut erat præsentium intelligens, futurorum prouidus, eo usque descendit ut concederet *VWestono* Directorem: At Superioris titulo signisque abstineret; neque locum in mensa aut alibi eminentiorem fortiretur, neque quemquam leges ab ipsismet sibi præscriptas transgredientem puniret aut reprehenderet, neque in dubijs quæ occurrerent causam sibi sumeret definiendam. Hac qualicumque eius operâ contenti, hortantur cæteros tredecim ut vnâ pacem colant, atque indefinitum illud viuendi genus vitij quam pluribus obnoxium, paucis iisque facilibus legibus secum circumscribant. Illi palam relictari, discessionem octodecim Schismatis nomine infamare; ridere regimen democraticum; *Garnetti* limitationes occultam per cuniculos ad tractanda gubernacula inuasionem interpretari; dicere leges, Anabaptistarum moribus (qui omnes pares sunt) viciniore esse, quam Ecclesiæ; Arianorum vetera deliramenta introduci, quos inter illud vulgare erat *nostra secta non curat canos.* Indignum denique esse ut Sacerdotes potestate plusquam Episcopali insignes coercerentur

limitibus

mitibus ab ijs præscriptis qui nulla supra cæteros dignitate eminent. Et plures quidem tentatæ sunt viæ ad leniendos continendosq; certis limitibus ferces animos; at nihil ita firmum reperiri potuit vt esset diuturnum, nè diuinæ quidem iræ ostentata in contumaces leueritas; Nam Doctor ille Medicus repente vlu linguæ & vitæ excidit; Alter quidam Sacerdos ad Hæreticos deficiens in PseudoEpiscopi Londinensis familiam decorum cooperari existimauit.

XVIII. Interea temporis graues quidam & Docti Sacerdotes cum perspicere-
rent quanta cum die irrepere possent mala, si nullus tam multis qui quotannis
ex Seminarijs prodibant Iuniores, daretur Superior, sed suo semper omnes
ingenio permitterentur, quanta præterea oriri necesse erat cōmoda ex mutua
inter se consiliorum auxiliorumque communione, agitare cæperunt animo
coniunctionem quandam omnium per Angliam Sacerdotum sub cer-
tis moderatoibus, quorum vnus Septentrionalibus, alter Meridionalibus
Regionibus præset; quam coniunctionem *Associationis* nomine celebra-
bant, seu imitatione seu æmulatione Societatis, cuius splendorem ex coniun-
ctione plurium sub vno capite animorumque concordia propagari non im-
merito arbitrabantur. Iam conceptis legibus formam quandam scripserant
modumque regiminis per Rectores, Assistentes, Secretarium, & cætera offi-
cia: Quinam etiam essent admittendi, qui pellendi, quæ ratio in conuenti-
bus, quæ in Appellationibus, quæ esset tenenda in pænis. Dum plurium al-
sentus & subscriptio quæritur, quidam dant nomina; quidam rem probant,
de modo disputant, & de euentu: Quod enim nulla positum auctoritate,
sola consensione niteretur, quàm facile cæptum tam facile deseri posse existi-
mabant cum primum se ostenderet quantalibet à natura cuiusuis aut à ratio-
ne discrepans sententia. *Alanus* etiam Romæ intellexerat eam quam *Morganus*,
Page & *Throckmorton* excitauerant in Galliis fovebantque con-
tentionem aduersus se & Societatem *Iesu* in Angliam irrupisse, pluresque Sa-
cerdotes traxisse in partem; cui curandæ nullum potentius remedium se
offerebat quàm vt caput aliquod clero daretur, à quo pax & tranquillitas
tum inter Sacerdotes coalesceret tum ad reliquos per ipsos deriuaretur: Sa-
cerdotes ipsi cæterique consideratores Catholici eadem optabant, & mis-
sis duobus in urbem flagitabant. Itaque re in deliberatione posita, &
quæsito viro cui tantum onus cum dignitate imponeretur, post multo-
rum in Anglia & extra Angliam rogatas sententias, plerisque consen-
tientibus in *Georgium Blackwellum*, is *Clementi octauo*, (eo tempore ad
Ecclesiæ clauum sedenti,) proponitur, & non ita multo post literis Cardinalis
Caictani Angliæ Protectoris inauguratur *Superior Cleri Anglicani*, cum
potestate & nomine *Archipresbyteri Angliæ*, additis duodecim Assisten-
tibus qui ei essent à consilij; sed quæ res pacis & tranquillitatis studio
concepta est, ea non paucorum animos commouit, & in diuersa distraxit.
Alij grauiter ferre se cum rogarentur suffragia, vel cum eligerentur qui

Idea Ass-
ciationis in
ter Sacer-
dotes.

Constituitur
Archipres-
byter Pon-
tificis aucto-
ritate.

T

assiste-

1587.
aliquibus
dissentientibus.

assisterent esse prætermisissos: Alij non in vnum omnia conferti, sed duos constitui optabant, eosque Episcopos: Nouum enim esse dicebant hoc nomen potestatemque *Archipresbyteri*, atque in tanto Sacerdotum numero, quantus in Anglia iam esset, inlicitam. Alij vniuersum hoc genus nomenque regiminis ab hominibus Societatis aiebant esse profectum, vt per viros sibi propter acceptam dignitatem obnoxios clero reliquo imperarent: Tum quo i Protectoris rescripto res tota niteretur, non Breui Pontificio, infirmam esse dicebant hanc omnem potestatem & minime admittendam; sibi verò hoc deberi vt suos sibi Superiores eligant; id Canonibus vicinius esse, atque Ecclesiasticæ consuetudini. Alij eo vsque progressi sunt vt quoniam à Pontifice profecta esset auctoritas, periculo plenum esse assererent si quis ei se subderet; is enim qui potestatem externam in hoc Regnum agnoscit, omnium facultatum iactura, & perpetuo carcere mulctatur, lege quam vocant *Præmunire*: Pauci denique electum ipsum *Blackwellum* & parè perstringebant; erat enim plurimorum sententiâ, pietate, prudentia, doctrina, rerum vlu, facilitate morum dignus auctoritate & loco quem tenebat: Quod autem *Archipresbyteri* nomine, non *Episcopi* sacratiore dignitate vtendum esse censuerit summus Pontifex, id ipsiusmet & Purpuratorum Patrum consilio tribuendum est, non ad Societatis aut vnus *Personij* suggestionem reiiciendum; Hic enim de *Episcopo* in Angliam destinando non semel neque negligenter egit. Nam Londino decimo septimo Septembris anni octogesimali, Rectorem Seminarij de vrbe scriptis literis sic alloquitur. "Ingens est necessitas *Episcopi*, qui nobis oleum Sacrum ad Baptismum, & ad Extremam-Vnctionem conficiat &c. Ob cuius defectum redacti sumus in magnas angustias, & nisi sua Sanctitas maturè nobis in hac re succurrat, nescimus quid breui sit faciendum: Speramus suam Sanctitatem breui aliquem subministraturum; certè interest ad communem causam vt aliquem citò habeamus.) Hoc ipso verò tempore quo palam agebatur de Superiore constituendo, nouem rationes scripto digestas, (quod etiam nunc extat) suæ Sanctitati & Cardinalibus obtulit, quibus utilitatem necessitatemque duorum *Episcoporum* in Anglia explicabat: Et quoniam erat quæstio non leuis de sumptu ad eam sustentandam dignitatem, pridem egerat cum illustrissimo viro Don Francisco de Sarmiento, Episcopo Iaënnensi de eo subministrando; qui quantum duobus vel tribus alendis sufficeret liberaliter adpromisit, Quod testantur *Personij* literæ ad *Alanum* anno nonagesimo secundo scriptæ. At visum est suæ Sanctitati *Archipresbyterum* instituere, in quem maxima Sacerdotum pars animis libentissimis sua contulere studia, & communibus literis animorum consensionem atque læticiam monstrauere. Id certè mirum est, & humanæ imbecillitatis insigne argumentum, quòd ex grauissimis doctissimisque viris aliqui, atq; ex ijs qui primi ordinem inter Sacerdotes constitui concupierant, & priuatim ad laborauerant, potuerint in eum errorem

Quid Personias egerit pro Episcopo in Anglia constituendo.

rorem trahi vt existimarent publicam hanc & à legitimis superioribus profectam, præscriptam, commendatam, imperatamque potestatem non modo negligendam sed & damnandam esse, & quanto possent conatu arcendam. Ita videlicet *quæ nostra sunt impotenter amamus & colimus, eadem ab alijs subiecta rejicimus, auersamur.* Quando verò in ea Controuersia, multorum annorum contentione, ad rei Catholicæ ingens detrimentum & optimorum quorumcunque nauicam agitata, dicta, scriptaque sint plura quæ non Societatem nostram tantum sed Sanctæ sedis auctoritatem ac gubernandi rationem tangunt, pauca è multis hic adijcienda existimauimus quibus diluantur illa quæ Apostolicæ Cathedræ videri possent iniuria, & quæ de modo agendi Societatis non sunt rectè intellecta illustrantur.

XIX. Nam quod quidam additum hoc dicerent ad cumulum pressurarum quod etiam pene incisijs ipsis, & absque minima notitia ipsorum consensus, fuerit superior impositus. Primum vt de plenitudine potestatis quam sua Sanctitas obtinet in vniuersa per orbem Ecclesia prætermittamus dicere, de quæ varijs Regnorum moribus in Præsentatione, Electioneque Prælatorum; si res ista agenda necessariò fuisset per multorum suffragia, quorum nam erant postulanda? An omnium qui per Angliam dispersi erant Sacerdotum? At quo exemplo? cum omnes in locum vnum conuenire non potuerint, neque ab omnibus per literas suffragia colligi, neque facile Sacerdotum in Anglia numerus definiri. Rogatas verò fuisse quorundam sententias antequam Archipresbyter eligeretur certissimum est. Aderant enim tunc temporis Romæ *Richardus Haddocus* Sacræ Theologiæ Doctor, & Doctor *Martinus Arrayus*, Sacerdotes ambo antiqui, & quibus Reuerendi Archipresbyteri merita & doctrina erant notissima; Et ille vnus erat ex illorum numero qui ab illis in Anglia Presbyteris qui Superiorem desiderabant, proponebantur ad suffragia pro Episcopatu suscipiendo, vt mirum sit electionem displicere potuisse cum ad Archipresbyteratum promoueretur. Petita fuerant etiam ex vrbe ab *Henrico Garnetto* nomina antiquiorum in Anglia Presbyterorum, vt ex ijs vel vnus vel tres ad Episcopatû (id enim initio Romæ fixum ac deliberatum fuerat) sex vero alij ad Archipresbyteratus gradum eueherentur. Extantque in *Garnetti* aduersarijs tertio Decembris Anni 97. eorum nomina quæ ab eo notata fuerunt; inter quos ij recensentur qui se deinde præteritos grauissimè sunt conquesti, vt vel inde appareat fides atque sinceritas Societatis. Nec dubium est *Personij* quoque ea in re petita esse iudicium. Integrum verò est Pontifici summo, aut Cardinali Protectori quos volent in consilium adhibere, Integrum etiam fuit Reuerendo Archipresbytero suos consiliarios atque Officiales per se eligere, id quod per totam Ecclesiâ ab alijs Prælatibus usurpari notum est; neque Eminentissimus Protector aut Pontifex, cum sint omnium nostrum pijsissimi Parentes, peregrini in rebus nostris celsendi sunt. Quod autem Superior iste à Societate electus sit, iidemque Assistentes, omnino à vero abhorret.

De modo eligendi Archipresbyterum,

Quorum fuerit petita suffragia, & quid Societas in re tota fecerit. Ex Epistola Garnetti ad amicum sacerdotem.

1587. Extant variæ literæ Eminētissimi Proteſtoris, quibus Reuerendum *Archipresbyterum* à se delectum profitetur: Ex duodecim vero Assistentibus priores sex ab eodem Proteſtore, posteriores ab ipſo *Archipresbytero* electi sunt. Quid vero refert qua occasione, quo modo, quoue informatore quiduis Pontifex iubeat? Iethro, homo Gentilis, consilium Moyſi dedit de Senioribus constituendis; Sara (vt humano iudicio videri potest) iracundior, Abrahamæ de eiſcienda Ancilla & filio eius suavit; vtrumque à Deo probatum est. Factum igitur in hoc genere Pontificis, quocunque demum conſultore vſus fuerit, factum potuit esse Dei; eoque magis quòd ex peſſimè etiam factis, Dei factum occasione quadam exiſtere poſſit: Id quod in plurimis Dei actionibus accidere cernimus; multa enim permittit mala, vt inde peritissimus artifex eliciat bona. Literas verò institutionis à *Personio* conſcriptas fuiſſe inſcio Cardinale; aut hunc illi facultatem dediſſe quod liberet ſcribendi, tum ſcripto appoſuiſſe manum & ſignum; aut denique à Cardinale prodixiſſe omnia Pontifice non conſulto, Quis niſi amore proprio cæcus affirmet, aut de viris non omnino imprudentibus in re tanta vel ſomniaret quidem.

societas
nullam v-
ſurpat au-
thoritatem
in Clerum.

X X. Iam verò quod ad auctoritatem attinet à Societate vſurpatam in reliquum Clerum, vel per hos ad dignitates euectos quaſitam, longè id abest ab eorum propoſito qui ſe non Prælatos ſed Adiutores eſſe totius Cleri profitentur, miſſos quemadmodum & reliqui Sacerdotes, in hanc Angliæ Meſſem, quod ad munia Sacerdotalia in ea exercenda pertinet non ſuperiores ſed pares. Itaque ſicut nihil nobis aſſumimus quod à ſede Apoſtolica non ſit conſeſſum, ita æquum eſt nihil remittamus ob cuiuſcumque æmulationem ex ſtudio & labore iuuandi & dirigendi animas; Atque ſi hoc ſit regere; dent veniam obſecro vt quantum pro virili poterimus regnemus. Sin autem nimiam eſſe Societatis auctoritatem exiſtimauerit quiſpiam, quòd nimis præclare de nobis Catholici ſentiant, erit illa proſecto exiſtimatio ſtimulus ad virtutes omnes, quarum ſanè præmium quoddam eſt laus, & exiſtimatio; noſtris vero laudibus veræ cuiuſcumque laudes nunquã obſcurabuntur. Abſit à nobis vt à quoquã exigamus vt non cum virtute noſ diligat: Non id poſtulamus vt tolerantur vitia noſtra, vt impunè quẽquam lædamus, vt cum aliorum cõtemptu aut diligamur, aut honoremur, ſed vt quiſque noſ diligat vt fratres, nullus detrahat, nullus contra quẽquã excipiat quod ſit erga noſ rectè affectus, cum hunc in noſ affectum, tum commune Chriſtiani hominis officium, tum innumera à Societate proſecta beneficia iure optimo exigant. Nam vt taceam plurimorum Presbyterorum doctrinam & virtutem à Societate manaiſſe, Societas noſtra Romæ primam Collegio Duaceno, centum aureorum penſionem menſtruam à Gregorio decimo tertio impetrauit; quo nomine totum Collegium per publicas literas *Euerardo Mercuriano*, tunc Præpoſito Generali, gratias egit; & recollit *Gregorius Martini* in Epistoſta ad veterem amicum *Edmundum Campianum* his verbis. "Beatiſſimus Pater & Pontifex *Gregorius XIII.* centenis in menſe coronatis Collegium

Quid præ-
ſtiterit so-
cietas pro
sacerdoti-
bus & alijs

Collegium nostrum Duacenum locupletavit, in prinis illo viro, mi Edmun- 1587.
 de, procurante qui vestri totius Ordinis Princeps & Praefectus cum sit, tantum 20, Decemb,
 pro nobis studio & pietate voluit contendere, quantum gratia & auctoritate 75.
 valuit obtinere; ut nos qui antea Societatem illam pari semper cum caeteris
 reuerentia pro suo sanctiori merito profecuti sumus, nunc beneficio quoque
 ab eadem affectu singulari, multo praeter caeteros amare, amplecti, venerari de-
 beamus) Societatis nostrae opera Collegij in vrbe redditus amplificati sunt, ip-
 sumque Collegium in hanc amplitudinem adductum. Societati nostrae accep-
 tum fert Seminarium Rhenense annuum a Rege Catholico bis mille aureo-
 rum pensionem: Tantundem Sanctimoniales Brigittenses Olyssipone: Socie-
 tatis in gentem nostram amorem & studium ostendunt tria ampla Seminaria,
 Vallisoletanum, Hispalense, Audomarense, nihilo Romano inferiora, ex qui-
 bus plurimi Sacerdotes in hanc Messem destinati sunt; plures cum Deo bono
 mittentur. Monumenta quadam perpetua sunt illius amoris quo Societas
 Iesu nationem Anglicanam profecutur varia per Belgium virginum Mona-
 steria; Exules Angli ubique ab Societate summo amore ac beneuolentia excep-
 ti. Quin ad ipsas trimes penetravit Societatis caritas, vnde non pauciores tre-
 centis Personij industria erepti sunt, e quibus quatuor & triginta Neapoli non
 libertate tantum, sed nauis quam amiserant, & bonis quibus spoliati fuerant
 donati sunt. In Anglia vero ipsa neminem latet quanta solitudine elemosi-
 nae olim pro Presbyteris regnum primum ingredientibus a Societate conqui-
 rebantur. Et licet alias necessitates non omnino neglexerit Societas (neque e-
 nim omnes per nos subleuari possunt, & publicae collectionis negotium, tan-
 quam Laicis, non nobis conueniens, penitus rejicimus) illam tamen Sacerdo-
 tum Nouitiorum curam ita sensit Societas onerosam ut teste Garnetto, intra
 annum vnum hoc nomine ducentas minimum libras nostrates insumperit.
 Quantum deinde studium nostrorum de Presbyteris certo in domicilio col-
 locandis: Et quam multi singulis pene in Prouincijs reperiuntur qui a nobis fu-
 ere commendati.

XXI. Quo de vtroque capite testem habemus amplissimum ipsum Do-
 minum Georgium Blackwellum, qui post viginti annos in Anglicana vinea
 excolenda expletos, huiusmodi turbarum indignitate commotus, haec ad Car-
 dinalem Protectorem manu propria conscripta transmisit. "Tantum ab-
 sunt illi pij Patres ab omni appetitu dominij, ut nobis in omni loco insignis hu-
 militatis, mansuetudinis, patientiae, pietatis, & caritatis exemplar praefor-
 marint. Valde certe ingrati essemus si non illos honore prosequeremur, ut Pa-
 tres; amore complecteremur, ut Amicos; officio coleremus, ut Beneficos; studio
 imitaremur, ut Magistros, pietatis affectu agnosceremus, ut Patris alius, &
 Ecclesiae apud nos varijs tempestatibus iactatae praecipuos Adiutores & acerr-
 mos propugnatores. Qui illis detrahunt, nec illos nec seipsos norunt: Nam
 qui sunt apud nos qui aduenientibus Presbyteris ex transmarinis partibus auxilio
 sunt, nisi Patres Societatis Iesu: Domo exclusi ab illis excipiuntur; indumento

Literę.
 Archipres-
 byteri, de
 societate.

1587. laceri, ab illis commodè & comprè vestiuntur; victu destituti & pecuniâ, ab illis sustentantur; & nescientes vbi commorentur, quia ignoti, ab illis e- quos & alia ad iter necessaria habent paratissima, & loca etiam prudentissi- mè designata, vbi in lapsis recuperandis, Catholicis confirmandis, & in Dei cultu propagando laudabiliter laborare possunt. Neque his fini- bus concluditur eorum caritas; Nos enim ipsi qui pondus diei & æstus per plurimos annos sustinimus ex eorum fontibus in nostra necessitate plu- rimum alleuamenti & consolationis habuisse profitemur. Si sciret Amplitu- do vestra quantum pecuniarum in talibus & alijs pietatis officiis Patres in- sumperint, & quàm promptè ad sanctos refocillandos in Carcere derentos, & alios variis rerum ac temporum difficultatibus implicatos & oppressos illi semper accurrerint, non dubito quin ætutum coërceret effrenatam auda- ciam eorum qui inuidiæ stimulis agitati de Patrum existimatione ac caritate quidquam imminuerint. Inuidia virtutis comes est, sed vt fumus sic illa ini- tio præualeat, & mox illustratis rebus quibus inuidetur euanciscit, Itaque in spem maximam inducor futurum vt quas tenebras maleuoli Patrum splen- dori offuderunt, illas omnes patefacta rerum veritas dilipet, Amplitudinemq; Vestram prouisuram ne detrahentium licentia tam libere volitet ad bono- rum offensionem, & iacturam Catholicæ fidei, cuius huc vsque (vt vrât Cypriani verbis) mansit per Dei gratiam apud nos robur immobile, & con- tra omnes incurtus oblatrantium fluctuum stabilis & inconcussa virtus.) Hæc Blackwellus; cui plures si necesse esset, adiungere liceret in ean- dem sen- tentiam scriptores; videri autem possunt in relatione visitationis factæ per Cardinalem Segam Clementi Pontifici oblata.

Neque verò iure quisquam nos accuset quod vel vnum ex sede suâ expel- lere conati simus: longè id à nostro proposito abhorret: Bonis Sacerdotibus sedes optamus bonas; Inquietos verò si qui retinere volunt, maximas illis gra- tias habebimus; ita enim minus liberè vagari poterunt ad aliorum animos sollicitandos, & longius aberunt à periculo lapsus & Apostasiæ. Huc acce- dit incredibilis labor, sollicitudo, sumptus, periculum in adolescentibus & virgi- nibus, eorumque pecunijs transmittendis: Perpetua ferè primis temporibus in plerisque nostris Residentijs hospitalitas, præsertim erga Sacerdotes qui cer- to hospitio erant destituti; in expediendis ab vrbe negocijs non mediocri cura, & infinita alia quæ ab alijs commemorari decentius possunt quam à nobis: Quibus omnibus in officijs id solari nos quàm maximè par est quod in quibus- dam suis Eminentissimus Protector quondam scripsit, cum sortem nostram fe- licissimam videri affirmaret, eoque magis quòd cum omnibus benefacere sata- gamus non ab omnibus fortasse perinde nobis gratia referatur, quò sit copiosior alterius vitæ retributio.

v. supra
no. 14.
Propositum
quorun-
dam de re-
stringendis
Religio-
forum offi-
cijs in An-
glia,

XXII. Neque enim (vt numero decimo quarto notatum est) defuere qui- bus propositum fuit Religiosorum hominum officia in Anglia arctis limitibus circumscribere, & Societatem vniuersam ex Insula euocare. Hoc enim scrip- tum

tum reperio quorundam decretum. ” Quanquam magnus rigor esset vllum Religiosorum cogere vt suo habitu incedat his in tenebrosis diebus in Anglia; nihilominus vt discrimen aliquod constituatur inter Religiosam professionem & Ecclesiasticam auctoritatem, plures admittere non debemus ex quocunque Religiosorum Ordine, vt in hoc regnum ingrediantur, quousq; Deo placuerit vt omnino conuertatur, & vt quæque Professio eum locum accipiat qui illi debetur. Quod si fortè aliqui veniant, siue propter valetudinem, siue per alias occasiones, vt neque illi, neque vlli qui iam hic sunt ex quacunque Religiosa Professione, vltiorem habeant auctoritatem intra hoc Regnum Angliæ & Scotiæ, quàm facere Sacrum duntaxat, & Catechizare, & exhortari illos quibuscum versantur, dando bonum consilium & exemplum vitæ vnicuique, absque eo quod se intermiscant in vllis Ecclesiasticis rebus in quibus iurisdicctio vel potestas clauium vsurpanda est; ad eum finem vt quemadmodum Angliæ conuersio primum cæpit ex prædicatione & Martyrio Seminaristarum, diu antequàm vlla plane Religiosa persona nostras miseras intueri vellet, ita etiam ij tanquam suo iure laudem, meritum, & triumphum conuersionis Angliæ sibi vendicent) Miseranda profecto res fuisset & prorsus deploranda si in prudentis cuiusquam pijue viri cogitationem huiusmodi propositum venire potuisset. Quid enim? Nunquid quo propinquior est Religiosus status vitæ Christi Domini exprimendæ, eo procul magis amouendi sunt qui illam profitentur ab iis officiis quæ Christus ipse decora sibi existimauit & saluti hominum necessaria? Nunquid Religiosi Sacerdotes de Clero esse censendi non sunt? quod enim votis ad Religiosam obleruantiam obstricti, quod etiam peculiari vinculo sedi Apostolicæ sunt eorum aliqui deuincti, non sunt hæc adeo contemnenda, vt vel ipsi minus idonei censeantur ea propter ad munia Sacerdotalia, vel ab vlllo Catholico Sacerdotum corpore segregandi; sunt potius in Christi corpore (quod est Ecclesia) tanquam in annulo gemma, iisdem quibus cæteri vsibus aptati, atque eo magis idonei ad hominum animos comouendos quo per disciplinæ Religiosæ accuratam custodiam sunt omnium opinione illustriores. Atque de Societate nostra omnibus notum est illam præter perfectionem propriam (cui quisque præ omnibus aliis studere debet) proximorum etiam perfectioni operam sedulam ex Instituto nauare; Inde fit vt (quemadmodum cæteri Mendicantium Ordines Sanctissimi) cum non se ita in solitudines abdiderit vt Deo soli vacet, perpetuæque Contemplationi cum Carthusianis aliisque Monachis incumbat, sed mixtam quandam ex Contemplatiua & Actiua vitæ rationem amplexa sit, Sanctissimo Christi vicario semper præsto sit ad quacunque Ecclesiasticas siue functiones, siue Missiones. Aequum enim est vt in Ecclesia Dei reperiantur qui & se totos Deo deuoneant, & tamen proximorum curam non relinquunt, sed vt ex Sancto Gregorio ad hunc finem citat Sanctus Thomas, iuxta illud Dauidicum, *Memoriam abundantie suauitatis Dei eructent*, & quod in intimo Contemplationis secessu

Religiosi
in corpore
Ecclesiæ
non negli-
gendi,

1587. hauserunt, id in aliorum fructum tanquam ex penu proferant.) Quod sanè vitæ genus tum per se præstantius est eo quod in sola Contemplatione, vel in actione sola versatur (vt Theologi docent) tum ad proximorum utilitatem tanto conducibilis, quanto & liberius aliorum se commodis applicant qui sua quætere non possunt, & magis alijs prælucent qui quod verbis docent factis exequi peculiari lege tenentur, & potiora sunt Diuini Artificis instrumenta quo ipsi à quo motionem omnem accipere debent intimius coniunguntur. Et hæc omnia ita sanè Religiosis Ordinibus conueniunt, non vt in Sacerdotibus eæ virtutes reperiri non possint in quibus cernitur Christiana perfectio, aut vt illi plebem Christianam vtiliter pascere nequeant, sed vt ipsius status Religiosi dignitas atque præstantia ad Ecclesiasticas functiones ritè præstandas singulare adferat adiuuentum. Cuius rei argumentum non leue peti potest ex Apostolorum ipsorum alijsque proximè sequentibus ætatibus in quibus constat Clericorum vitam nihil à Religiosorum obseruantia discrepassè.

Jurisdic-
tio
omnis vn-
de deriu-
tur.

XXIII. Alterum præterea est ad quod animum aduertere hac in re necesse est ex certa & recepta Catholicorum Doctrina, Nulli simplici Sacerdoti, ex ipsius vi ordinationis, Jurisdictionem actualem competere. Quam multi enim Sacerdotes aut solitarij vitam degunt aut in Claustris sibijpsis vacant, aut in seculo beneficia simplicia obtinent sine vlla animarum cura. Omnis autem Jurisdic-
tio à Sede Apostolica tanquam à fonte dimanat, & sicut vnguentum à Capite descendens, per totam diffunditur Ecclesiam. Ex quo & proximè dicto capite sequitur, neque Religiosis quàm Religiosi sunt illicitum esse aut incongruum proximorum salutem incumbere, neque reliquis Sacerdotibus eo ipso quod Sacerdotes sunt vllam datam esse actualem Jurisdictionem, aut in plebem Christi potestatem, priusquam à Pontifice vel alijs ipsi subditis Prælatibus auctoritate legitima mittantur. Vnde igitur tantum Chaos inter Regulares & reliquos Sacerdotes vt in proximorum salute procuranda pares esse non possimus? dignitates quidem Ecclesiasticas (quoad sine peccato inobedienciæ possumus) refugimus: sed neque Sacerdotibus in Anglia dignitas plerumque vlla, aut vlla planè in foro externo Jurisdic-
tio concessa est. Animos verò hominum quantum diuina gratia concedet, sine vlla Jurisdictione externa iuuare commune est omnibus qui mittuntur, in eaque re præstanda, quantum occasio fert non segniter laboratur; Idem enim Dominus Meis nos operarios in vinea sua constituit: Ab eodem fonte tum vetera Religiosorum Ordinum priuilegia tum noua ad hanc Missionem accommodata accepimus. Magis etiam fortasse propriè aut magis conuenienter (absit verbo inuidia) huiusmodi Missiones Societatis hominibus quam Sacerdotibus reliquis committuntur. Nostræ enim Societatis, tum ex Institutione ipsa, tum ex varijs Priuilegijs, tum ex peculiari voto à sede Apostolica approbato, proprium est ad varias toto orbe Missiones destinari: Societatis homines in ipsis Missionibus Obedientiæ subditi sunt: Nihil possidere proprium, aut sibijpsis accumulare possunt; Ad regulares obseruantias (quantum locorum fert ratio) obligantur: sibijpsis mutuò cogniti esse

esse debent atque perspecti, nihil ut lateat in doctrina nocuum, aut quoad fieri potest in moribus indecorum. Quæ omnia summo opere iuuant ad hæc munia quæ in Missione requiruntur minorum damno proprio, maximoque cum aliorum fructu peragenda. Neque est cur quis inuideat Domino Mellis quod nimis multos habeat operarios quos mittat in vineam suam. Non ita faciunt homines Societatis qui ab anno alterius seculi octogesimo circueiunt mare & aridam ut facerent Profelytos, & ex Seminariis optimè per eos opportunissimeque constitutis emitterent cultores quam maxime idoneos. Societas igitur ad Missiones vtiliter peragenda quam potest studiosè se comparat, neque sumit sibi honorem nisi ad quem à legitimo superiore vocatur, neque in eo quod ad *Archipresbyteri* nominationem spectat aliud præstitit quàm quod cuique præstandum est, ut scilicet clarè sincereque, tanquam coram Deo, mentem aperiret cum rogaretur.

XXIV. Hæc sunt quæ ad querimoniam aduersus Societatem in causa Archipresbyteri propulandâ spectare visa sunt, omissis calumnijs varijs quæ vel verbo vel libris scriptis ab animis plus æquo commotis prodierunt, quas contemnendo potius quam refutando diluere satius est, cum prudens quisque facillè videre possit quàm nullo fundamento effutiantur, nulla firma radice consistant. Cum vero in ipsis his principijs Missionis, quando vix quinque vno tempore tota Infula Societatis homines reperiebantur, numerabantur vero Sacerdotes reliqui supra trecentos, tanta in nos conflata sit inuidia, ut saluis nobis ipsi salui esse non posse viderentur, nemini alienum ab humana fragilitate videri debet, si nobis auctis propagatisque per vniuersam Angliam, eadem quandoque irrepit inuidiæ species, & Societatis splendorem virtute & doctrina longe lateque diffusum suis luminibus officere arbitrentur ex ijs quidam, qui honores, dignitates, quæstum, aut temporale aliquod commodum cum Sanctissima animarum salute persequenda quærere non ducunt ab suo Instituto disunctum. Ut enim sunt hæc quæ vulgus in honore & in bonis ponit certis circumscripta regionibus atque limitibus, atque eo arctiora quo in plures distribuenda; nisi quis mentem firmiter oculoque teneat in Dei diuitias abundantiamque defixos, facillè est ut timore metuque corripatur nè id quod pluribus suppeditatur, alicui desit. *Angustæ sunt enim plerumque spes humanæ; & quæ assequi cogitatione non possumus in nunquam euenturis collocamus.* Habet tamen diuina Magnificencia Thelauros absconditos quos in non quærentes affluenter effundat, & quibus eorum etiam desiderio qui quærunt (si ratione & modo quærant) satisfaciatur. Nostræ certe Societati deesse nunquam poterit aut splendor aut res, quotiescunque lux ac proximorum saluti intenta, hanc vnâ cæteris neglectis pro vnus Deiglora persequetur. Sed ut vitibus potius quam vitijs recentendis letoriæ dium adimatur, ad *Vestonum* redeamus.

XXV. Hunc quoniam intemperantes homines consilijs suis in alijs Sacerdotibus vna captiuis corrupendis aduersari potissimum autumabant

V

VVestonus à vrb. bicensi ad Londinensem Arcem a cura motus.

Origo communis omnium distinctionum.

1587.

curauere à wisbicensi ad Londinensem Arcem amoueri. Isthic angustum conclaue cum breui strato sortitus, & modico per arctum foramen adiuus lumine sacras paginas dies noctesque verlabat; & quia principio in eum locum Prouerbiorum inciderat *sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo*; statuit prorsus abstinere lecto quemadmodum abstinerat Wisbici, quoad per Superiores liceat; id etiam solitus dicere, solitudinem, tenebras, pædorem, angustias, cæteraque carceris illius incommoda hominem à mente facillè dimouere posse, nisi arctissimam cum Deo coniunctionem adamarit. Eo in Sepulchro, vt ita dicam, cum septem vel octo annos sic uiuus egisset vt oculorum penè amisso lumine memoriâ librorum loco vti necesse esset (integrum enim Sacrorum Bibliorum textum memoria comprehendisse dicitur) demortuâ Elizabethâ & Iacobo Scotiæ sexto Regnum in Anglia auspicante, pluribus cum Sacerdotibus in exilium eiectus est anno sexcentesimo tertio, ea opinione sanctitatis, vt sicut in scribendo, *Personij* grauitas, in dicendo *Campiani* copia, ita in vitæ genere *Vvestoni* pietas in prouerbium uerteretur. Quam pietatem & nostræ & aduersæ Religionis homines venerati sunt. Narrabat *Thomas Garnettus*, (gloriosus deinde Martyr) cum exul Louanij Tyronum probationibus exerceretur, Commentariensem illum qui Wisbici *Vvestono* custos fuerat, legentem Watsoni quodlibeta, incidisse in quædam quæ *Vvestono* contumeliose aspergebantur, indignabundumque proiecisse confestim librum, atque iureiurando affirmasse falsa esse omnia quæ *Vvestono* obijciebantur; illum enim sanctam atque innocentem vitam duxisse Wisbici, tantumque se eius precibus tribuere vt in eis Deo commendari vehementer optaret. Is quoque à quo in Arce Londinensi tenebatur uinctus asserbat se pridem diabolum, nunc Sanctum habere in custodia, *Vvestonum* uidelicet, cum non ita pridem Nortonum quendam habuisset Catholicorum vexatorem. Exul migravit primum Romam, deinde

Exulat.

de Hispalim, atque reliquam in Hispaniam. Madritum delatum Prouincialis cum Antiquissimis Patribus de genu orarunt vt bene ipsis precaretur, olim enim plerique meminerant cum etiam tum Sanctitatis opinionem nactus fuisset. Rector Vallisoleteni Anglorum Seminarij renunciatus, vt prudentiâ & pietate vnumquemque deuincierat, ita omnibus in morte reliquit sui desiderium, quæ nono Aprilis Anni supra sexcentimum decimum quinti finem illi uiuendi hic attulit cum futuræ vitæ spe optima; nam cum desperatas iam esse Medicorum operas nunciaretur, alacri animo illud Psalmistæ repetijt, *Latatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus*. Tantamque in diuina Misericordia fiduciam posuerat, vt ne morte quidem tam vicina moueretur, audenterque diceret. "Non timeo, Domine, non timeo; Tu scis, Domine, quod non timeo) In hac vero vita nihil superesse quod non libenter desereret; mortem quam vitam fore iucundiozem. Funus non in Anglicano solum, sed in domo Professæ Nostrorum, nunc Sancti

Migrat in Hispanias.

Ignatij Collegio, curatum est magno omnium Ordinum concursu, perorante

rante

rante Francisco Labata celebri per eos dies concionatore; & narrante, quod 1887.
 cum à quopiam in Anglia malum dæmonem insidentem pelleret, rogatus à
 dæmone vt Elizabetham Reginam permetteretur ingredi, renuit *VVestonus*,
 omnia animæ & corporis ornamenta illi optans, nefas autem existimans
 mali quidquam inferre ei quam licet in fide dissidentem Reginam tamen
 suam & Principem agnoscebat. Tum dæmon, visne vt in te ingrediar? Si Deo
 ita visum fuerit, non recuso, inquit *VVestonus*. At cauebo ego mihi, ait dæ-
 mon; Tantundem enim in Te solatii inuenirem quantum si in Aquæ Bene-
 dictæ vas immergerer. Ille neque vindictâ, neque vanitate captus iusso im-
 portuno hospite abire quo Deus permetteret, hominem molestiâ quam pas-
 sus fuerat liberauit. Annos septendecim in vinculis expleuit: Quid in his
 perpeffus sit ex eo licet colligere, quod tametsi rerum suarum fuerit parcus æ-
 stimator, asseruerit quidquid in reliqua vita dolorum ægritudinumue susti-
 nuerit, nè vnus diei noctisque doloribus quos in Arce Londinensi tolerauerat
 par esse potuisse: Nimirum vt cum inter homines verlabatur in malos
 dæmones potestate ad eos reprimendos pollebat, atq; ab obsessis pellendos,
 ita cum solitarius agebat in Arce, illi neque de die, neque noctu quiescere si-
 nebant, modo verberibus modo importunis clamoribus, cultris etiam & fu-
 nibus immisis in desperationem adigere satagentes; fassusque est in quin-
 quaginta diebus vix decem habuisse horas somni: Importunitatem tamen
 hanc constanti ad Deum oratione perueicit: Plura nè ad nostram notitiam
 peruehrent eius fecit humilitas, etenim licet reliquam suam vitam mandan-
 tibus Superioribus scripto tradiderit, induci tamen nunquam potuit vt quæ
 in Arce contigerant omnia enuntiaret; eo maiori in Cælo donandus gloria,
 quo isthic concupierat obire inglorius.

Vid. Per-
 altam in
 eius vita

V 2

HIS